

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

”Ihan outoo kun te soittelette perään,
ei ketään oo ennen kiinnostanu”

Asiakkaiden kokemuksia Vantaan vankisosaalityöstä

Kontiomaa, Taru & Korkeamäki, Jenna

2015 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

”Ihan outoo kun te soittelette perään,
ei ketään oo ennen kiinnostanu”

Asiakkaiden kokemuksia Vantaan vankisosaalityöstä

Kontiomaa, Taru &
Korkeamäki, Jenna
Rikosseuraamusalan ko
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2015

Kontiomaa, Taru & Korkeamäki, Jenna

**”Ihan outoo kun te soittelette perään, ei ketään oo ennen kiinnostanu”
- Asiakkaiden kokemuksia Vantaan vankisosaaliteyöstä.**

Vuosi	2015	Sivumäärä	68
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyössä tutkittiin asunnottomiksi vapautuvien vantaalaisten vankien kanssa tehtävää sosiaalityötä asiakkaiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoite oli selvittää, kuinka Vantaan vankisosaaliteyden asiakkaat olivat toimintamallin kokeneet sekä mitä kehitettävää he siinä näkivät. Toisena opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Vantaan kaupungille tietoa aiheesta ja olisi toivottavaa, että opinnäytetyö saisi huomiota myös yhteiskunnallisella tasolla. Opinnäytetyöllä halutaan avata näkökulma, jossa tehostetun mallin avulla luodaan asiakkaille paremmat mahdollisuudet yhteiskuntaan integroitumiseen.

Kyseessä on laadullinen tutkimus, ja menetelmäksi valittiin puolistrukturoitu teemahaastattelu. Opinnäytetyötä varten haastateltiin kymmentä Vantaan vankisosaaliteyden asiakasta. Haastateltavaksi valittiin asiakkaita, jotka olivat olleet vankisosaaliteyden asiakkuudessa pidempään eivätkä olleet vapautuessaan ensikertalaisia, vaan heillä oli kokemusta myös vapautumisesta ilman vankisosaaliteyden tukea.

Opinnäytetyön tuloksissa korostui asunnon merkitys. Asunto oli tärkein asia ja kaiken perusta vankilasta vapautuessa. Asuntoa pidettiin välttämättömänä työn teon, rikoskierteen katkaisun sekä yhteiskuntaan integroitumisen kannalta. Vankilassa aloitettava suunnitelmallinen työskentely helpottaa haastateltavien mukaan vapautuvan vangin tilannetta. Kuntouttavan sosiaalityön menetelmiä, kuten dialogisuutta ja vuorovaikutusta asiakkaan ja työntekijän välillä pidettiin merkityksellisinä. Opinnäytetyössä todetaan, että nuorilla on motivaatio kouluttautua ja tehdä töitä, minkä vuoksi nuoriin tulisi vankisosaaliteydessä panostaa.

Vankisosaaliteyden tulisi tutkia lisää sellaisten asiakkaiden kohdalta, joiden asiakkuus on jouduttu päättämään. Lisäksi jatkotutkimuksissa voisi huomioida muiden yhteistyöverkostojen mielipide vankisosaaliteyden toimintamallista.

Avainsanat: asuminen, asunnottomuus, sosiaalityö, vankisosaaliteyden, vankilasta vapautuminen

Kontiomaa, Taru & Korkeamäki, Jenna

**“It’s odd that you’re calling me, nobody’s cared before”
Client’s experiences of correctional social work in Vantaa**

Year	2015	Pages	68
------	------	-------	----

This thesis examines the social work done in Vantaa with inmates released without housing from the clients’ perspective. The aim of the thesis was to study how clients of correctional social services in Vantaa have experienced the operations model and how they would like to see it improved. Secondly, the aim was to provide the city of Vantaa with information on the subject, and it is hoped that the study will gain attention also on a societal level. The study wants to offer a perspective on how the optimized model can help the clients integrate themselves better into society.

This is a qualitative study, and it was carried out by conducting semi-structured theme interviews. Ten clients of correctional social work services in Vantaa were interviewed for the study. The interviewees had been clients of the services for a long time and had experiences of prison release also without the support of correctional social work.

All ten interviewees emphasized the importance of housing and stressed that housing was the most important matter and the basis for everything at the time of their release from prison. Housing was found to be important because it was considered necessary in order to work, to break the cycle of crime, as well as to integrate into society. According to the interviews, systematic work started in prison can help the released inmate. Methods of rehabilitative social work, such as dialogue and interaction between the client and the social worker were considered meaningful. It is concluded in the study that young people are motivated to educate themselves and work, which is why correctional social work should invest in them.

Correctional social work should be studied further from the perspective of clients whose services have had to be discontinued. In addition, research could focus on other cooperation networks’ views on the operations model.

Key words: housing, homelessness, social work, correctional social work, release from prison

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Vankilasta vapautuminen ja desistanssi.....	8
3	Asunnottomuus	10
4	Toimeentulo	11
	4.1 Toimeentulotuki.....	11
	4.2 Työmarkkinatuki.....	12
5	Sosiaalityö.....	14
	5.1 Vankilassa tehtävä sosiaalityö	16
	5.2 Kuntouttava sosiaalityö	17
	5.3 Asumissosiaalityö.....	17
	5.4 Vuorovaikutus.....	20
6	Vantaan vankisosiaalityön taustaa ja tilastoja.....	22
	6.1 Paavo-hanke.....	22
	6.2 Tilastot.....	23
7	Tutkimuksen toteuttaminen	26
	7.1 Tutkimusongelma	27
	7.2 Laadullinen tutkimus	28
	7.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	29
	7.4 Aineiston käsittely ja analyysi	30
8	Tutkimuksen luotettavuus ja laadukkuus	31
	8.1 Eettisyys	32
	8.2 Tutkimusetiikka	33
	8.3 Eettisyys opinnäytetyössä	34
9	Opinnäytetyön tulokset	35
	9.1 Asuminen	35
	9.1.1 Asunnon saaminen.....	36
	9.1.2 Asunnon säilyttäminen	37
	9.1.3 Rikollisuudesta irrottautuminen	38
	9.2 Sosiaalityö	39
	9.2.1 Vankilassa aloitettava työskentely	40
	9.2.2 Vapautumisen tuki	41
	9.2.3 Vankityön asiakkaana vs. alueen asiakkaana	42
	9.2.4 Vuorovaikutus ja tutustuminen	43
	9.3 Toimeentulo.....	44
	9.4 Vankisosiaalityön kehittämis ehdotukset	46
10	Opinnäytetyön johtopäätökset	46
	10.1 Asuminen	47

10.2	Sosiaalityö	48
10.3	Toimeentulo.....	49
10.4	Vankisosaalityön kehittämis ehdotukset	50
11	Pohdinta	51
	Lähteet	54
	Kuvat	58
	Taulukot	59
	Liitteet.....	60

1 Johdanto

Vantaa on Suomen ainoa kunta, joka hoitaa keskitetysti asunnottomiksi vapautuvien vankien sosiaalityön. Vankilasta vapautuvien tilanne on usein erittäin haasteellinen, siksi yhteistyö vangin kanssa aloitetaan jo ennen vankilasta vapautumista. Tällä työmallilla voidaan turvata oikea-aikainen puuttuminen asiakkaan tilanteeseen sekä mahdollistaa vapautumisen suunnittelu yhdessä niin asiakkaan kuin vankilan henkilökunnan ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Työskentelyn tavoitteena on kuntouttavan sosiaalityön periaatteiden mukaisesti asiakkaan voimaantuminen, itsenäinen selviytyminen ja rikokseton elämäntapa sekä kokonaisvaltainen yhteiskuntaan integroituminen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia asunnottomiksi vapautuvien vantaalaisten vankien kanssa tehtävää sosiaalityötä asiakkaiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten asiakkaat ovat toimintamallista hyötynneet, sekä mitä kehitettävää he siinä näkivät. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Vantaan kaupungille tietoa aiheesta. Vantaalla tätä erityissosiaalityön toimintamallia on toteutettu pilottihankkeena vuodesta 2009 alkaen. Toivomme että opinnäytetyö saisi huomiota yhteiskunnallisella tasolla. Haluamme tuottaa tietoa myös niihin kuntiin, joissa toimintamalli ei vielä ole ollut käytössä. Haluamme avata heille näkökulman, jossa tehostetun mallin avulla asiakkaille luodaan paremmat mahdollisuudet integroitua yhteiskuntaan.

Päädyimme opinnäytetyömme aiheeseen Vantaan kaupungin työntekijöiden toiveesta saada tutkimustietoa vankisosiaalityön toimivuudesta ja asiakkaiden kokemuksista. Opinnäytetyön tekijöistä toinen suoritti kymmenenviikkoisen ammatillisten työmenetelmien harjoittelun vankisosiaalityössä ja aloitti siinä päätoimisen työn toukokuun 2014 alussa. Toinen tekijöistä tuli mukaan työhön vankisosiaalityöntekijöiden toiveesta saada ulkopuolinen ja objektiivisempi näkökanta opinnäytetyöhön.

Seuraavissa kappaleissa avaamme käsitteitä, jotka ovat merkittävässä osassa työmme kannalta. Vankisosiaalityö on vuorovaikutteista sosiaalityötä ja siihen liittyy keskeisesti asuminen ja asunnottomuus. Tutkittavaan aiheeseemme liittyy konkreettisesti myös vankilasta vapautuminen ja toimeentulo. Lopuksi teoreettisessa viitekehyksessä esittelemme PAAVO -hanketta ja vankisosiaalityön tilastoja.

2 Vankilasta vapautuminen ja desistanssi

Vankeuslaissa korostuu tavoite vapautuvien vankien sopeuttamisesta takaisin yhteiskuntaan. Vaiheittainen vapautuminen on kirjattu vankeuslakiin muuan muassa määrittelemällä tarkasti rangaistusajan- ja vapauttamisen suunnitelmat. Lisäksi siinä korostetaan viranomaisten välistä yhteistyötä. (Vankeuslaki 2005)

Vankilasta vapautumisen ensimmäiset päivät siviilissä ovat erittäin merkitykselliset jatkoon kannalta. Jälkensä ovat jättäneet mahdollinen rikollinen elämäntapa ja vankeustuomio. Vaikka vapautuminen on odotettu ja positiivinen asia, se on usein myös kriisi. Motivaatio elämänmuutokseen on vangista itsestään kiinni, mutta sitä pitäisi tukea ja vahvistaa. Ensiarvoisen tärkeää on, että vanki tekee yhteistyötä vankilan sosiaalityöntekijän ja siviiliviranomaisten kanssa. Näin he voivat yhdessä suunnitella vapautumisen ja vanki saa siihen tarvitsemansa tuen. Valitettavasti vapautuvat vangit ovat kotikunnittain hyvin eriarvoisessa asemassa, esimerkiksi taloudellisesti. (Vuoti 2012: 77 -78.) Ei ole harvinaista, että vankilasta vapautuva jää täysin yksin. On niitäkin, joilla ei ole yhtään sukulaista tai läheistä ystävää eikä asuntoa mihin mennä. Heille luottamuksellinen suhde vertaiseen tai ammattilaiseen voi olla äärimmäisen arvokas ja mahdollistaa siltojen rakentamisen yhteiskunnan toimintoihin, sosiaalisiin verkostoihin ja työelämään. Kannustus ja usko vahvistavat kokonaisvaltaisesti vapautuneen vangin hyvinvointia ja luottamusta omiin mahdollisuuksiin irrottautua rikollisuudesta. (Granfelt 2014: 261 -262.)

Kriminologit käyttävät rikollisuudesta irrottautumisesta käsitettä desistanssi. Se tarkoittaa sitä, että aiemmin rikoksia tehneet lopettavat rikollisen käyttäytymisen. Desistanssia pidetään prosessina joka liikkuu edestakaisin ja pitää sisällään päätöksiä, niiden perumisia, uusia yrityksiä, ambivalenssia eli ristiriitaa, retkahduksia ja taas uusia yrityksiä. Näin ollen prosessi edellyttää sallivuutta myös asumiselta. Järjestöt jotka tarjoavat rikosseuraamusasiakkaille asumispalveluita sitoutuvat toiminnassaan desistanssin tukemiseen, se on heidän perustehtävänsä. Tämä tarkoittaa apua yhteiskuntaan integroitumisessa, rikoksettomuutta tukevien sosiaalisten suhteiden vahvistamisessa ja psykososiaalisessa kuntoutumisessa. Nämä kaikki yhdessä ja erikseen lisäävät todennäköisyyttä asunnon säilyttämisen onnistumisessa. (Granfelt 2014: 257 -266.)

Asunnottomana vapautuvat vangit ovat pääosin moniongelmaisia. Heidän onnistumisensa asumisen suhteen on vahvasti sidoksissa siihen, kuinka he onnistuvat irrottautumaan päihde- ja rikoskierteestä. Siksi desistanssitutkimuksissakin on syytä kiinnittää huomiota rikosseuraamusasiakkaille suunnattuihin asumispalveluihin. (Granfelt 2014: 256.) Vankilasta vapautuminen on odotettu ja iloinen tapahtuma, mutta siihen liittyy paljon epävarmuutta ja ahdistus-

ta. Jos vapautuva vanki jää ilman tukea, voi olla että desistanssi ei pääse edes alkamaan. Työttömyys, päihdeongelmat, asunnottomuus, köyhyys ja yhteiskuntaan integroituminen voivat pelottaa siinä määrin että vankila alkaa tuntua turvasatamalta, vanki juuttuu pyörövi-vankeuden alle ja palaa pian takaisin vankilaan. (Granfelt 2014: 263.)

Sam King toteaa artikkelissaan *Early desistance narratives*, että desistanssi on viime vuosikymmenten aikana tullut kriminologisen tutkimuksen keskeiseksi kiinnostuksen kohteeksi. Avainkysymykseksi on hänen mielestään noussut se, miten voidaan tunnistaa, kun yksilö alkaa siirtyä kohti desistanssia sekä se, kun hän on saavuttanut desistanssin pysyvästi. Artikkelissaan King määrittelee desistanssin kaksi-vaiheiseksi. Primaaridesistanssissa on kyse pyrkimyksestä kohti rikoksetonta elämäntapaa ja sekundaaridesistanssissa on jo saavutettu pysyvä identiteetti, johon rikollisuus ei enää kuulu. Sekundaaridesistanssin tilassa pysyminen vaatii kuitenkin tutkimusten mukaan myös ulkopuolista tukea, hyväksyntää sekä tunnustusta (King 2013: 147-159).

Kuten olemme aiemmin todenneet, desistanssia on kuvattu tapahtumaksi, joka sisältää edestakaista liikettä jossa retkahdukset ovat tavallisia. Aiemmissa tutkimuksissa todetaan, että rikollisuudesta irrottautuminen on vaikeaa ja usein irrottautumisyritykset epäonnistuvat. Aina on kuitenkin myös onnistuneita ja prosessin lopputuloksena voi hyvinkin olla pysyvä rikollisuudesta irrottautumisen tila eli sekundaaridesistanssi. (King 2013: 147-149.) Samaan tulokseen on tullut muun muassa Christoffer Carlsson, joka on tehnyt Ruotsissa laajan pitkittäistutkimuksen vuosina 1960 -2011. Carlsson kertoo ajoittumisesta (intermittency), tarkoittaen rikoksen tekijän kykyä ylläpitää rikoksetonta elämää vain tiettyjä ajanjaksoja kerrallaan, kunnes taas sortuu rikoksen polulle. Hän kuvaa tätä elämää ”sik - sak”-elämäksi. (Carlsson 2012: 913-917.)

Useat tutkimukset todistavat, että rikollisuudesta irrottautumiseen vaikuttaa usein jokin iso elämänmuutos. Tällainen käännekohta voi esimerkiksi olla työn saaminen tai merkittävän ihmissuhteen, kuten pari- tai ystävyssuhteen muodostuminen tai lapsen syntymä. Muita desistanssia edistäviä tekijöitä ovat muun muassa häpeän tunne, vankilaan joutuminen tai uskon tuleminen. Myös tietoisuus muiden rikollista elämää viettäneiden kuolemista tai muista rikollisen elämäntavan haitoista voi vaikuttaa desistanssin heräämiseen. Yhteistä desistanssitutkimusten tuloksissa on kuitenkin aina se, että rikollisuudesta irrottautumisen keskeisenä tekijänä on yksilön oma motivaatio, jonka jokin edellä mainittu käännekohta herättää. (Farrall & Calverley 2006: 4-7.) Kingin mukaan tutkimukset osoittavat myös sen, että rikollisilla on tapana etsiä ulkopuolisia syitä rikolliseen käyttäytymiseensä. He uskovat etteivät ole pystyneet itse vaikuttamaan aiempiin rikollisiin tapahtumiin. Tätä perusteltiin muun muassa päihteiden käytöllä. Lisäksi uskottiin, että päihteettömänä pysyminen vaikuttaa niin, ettei rikoksia pääse enää tapahtumaan. (King 2013: 155-159.)

Skotlantilaiset pitkän linjan kriminologian tutkijat ovat taas sitä mieltä, että desistanssissa on kyse ihmissuhteiden korjaamisesta. Heistä ei pitäisi siis keskittyä vaan yksilöiden ongelmien korjaamiseen. He korostavat desistanssitutkimuksen merkitystä, kun halutaan kehittää rikosseuraamusalan asiakastyötä ja kriminaalipolitiikkaa yhä vaikuttavammaksi. Heistä on merkittävää työntekijän kyky korostaa rikoksentekijän hyviä puolia ja osaamista, sekä kykyä luoda ja ylläpitää toivoa. Myös desistanssiprosessin haastavuuden ymmärtämisen he näkivät tärkeäksi, niin asiakkaan kuin työntekijänkin osalta. Heistä rikollisuudesta irrottautuminen on prosessi, joka tapahtuu niin yksilöllisten- kuin ulkoistenkin voimavarojen vuorovaikutuksesta. Näin ollen heistä on huomioitava molemmat osa-alueet asiakkaan muutosprosessissa. (McNeill ym. 2012: 2 - 10.)

3 Asunnottomuus

Niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa asunnottomuus ymmärretään moniulotteiseksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi (Asunto - ensin 2014 a). Erityisesti asunnottomiksi vapautuvien vankien tilanne on moniongelmainen. Moniongelmaisuus johtuu tässä yhteydessä siitä, että rikosseuraamusalan asiakkaat ovat valtaväestöä merkittävästi sairaampia niin somaattisesti kuin psyykkisestikin. (Rikosseuraamuslaitos 2008) Ongelmia aiheuttaa säännöllisten ansiotulojen puute, fyysiset - ja mielenterveydelliset ongelmat, vaikeat huume- ja päihdeongelmat sekä haasteet sosiaalisissa kanssakäymisissä. (Granfelt 2003: 8.) Tästä johtuen he tarvitsevat erityisen paljon neuvontaa, tukea ja ohjausta arjenhallintaan.

Suomessa vailla kotia elävistä ja heidän tilanteestaan käytettiin ennen nimitystä kodittomat ja kodittomuus. Nykyisin puhutaan asunnottomuudesta. Angloamerikkalaisissa tutkimuksissa esiintyy käsite "homelessness" ja pohjoismaisissa tutkimuksissa käytetään käsitteitä "hemlöshet" ja "bostadslöshet". Ne ihmiset joilla ei ole omaa asuntoa voivat asua esimerkiksi turvakodissa, maahanmuuttajayksikössä, kodittomien asuntolassa, hätämajoituksessa, kadulla tai kavereiden tai sukulaisten luona. (Waltzer 2012).

Asunnottomuus voidaan ajatella joko osaksi syrjäytymistä tai asuntopoliittisena kysymyksenä. Omassa asunnossa asumisesta on tullut ainoa hyväksytty tapa elää ja siihen liittyy voimakkaasti yhteiskuntaan kuuluminen. Näin ollen asunnottomuus vaikuttaa laaja-alaisesti koko elämään. (Granfelt 2003: 28.) Tekijät joita pidetään asunnottomuuden kanssa voimakkaasti korreloivina, ovat päihde-, ja erityisesti huumeongelmat, tulonsiirtojen varassa eläminen ja vankilakertaisuus (Granfelt 2003: 9). Asunnottomuuteen voi johtaa myös menetykset, kuten työn, parisuhteen tai perheen menetykset, eläkkeelle jäänti tai puolison kuolema (Suonio & Kuikka 2012: 231 -233). Suomessa elää vuosittain vähintään 8000 asunnotonta. Suurin syy

asunnottomuuden taustalla on köyhyys. Asunnottomuuden rakenteellisina tekijöinä pidetään niin Suomessa kuin kansainvälisestikin yhteiskunnan sosiaalista epätasa-arvoa, riittämättömiä palveluita mielenterveys-ongelmista ja persoonallisuuden häiriöistä kärsiville, riittämätöntä sosiaaliturvaa ja kohtuu-hintaisten vuokra-asuntojen vähyyttä. Vaikka näin on, ovat asunnottomuudesta selviytyneet sitä mieltä, että yhteiskunnan palveluita tärkeämpää on oma toimijuus. (Suonio & Kuikka 2012: 223 -235.)

Kohderyhmiä joilla asunnottomuutta ilmenee eniten, ovat nuoret, mielenterveyskuntoutujat, päihdeongelmaiset ja vapautuvat vangit (Granfelt 2014: 265). Katariina Waltzerin 2012 tekemän tutkimuksen mukaan Suomessa vapautuvista vangeista 10 %:lla on epäselvä asumistilanne ja 20 % ovat joko asunnottomia tai asuvat esimerkiksi asuntolassa tai yömajassa (Waltzer 2012: 56). Heillä voi olla takanaan häiriökäyttäytymiseen, esimerkiksi väkivaltaisuuteen ja /tai jatkuvaan päihteiden käyttöön perustuneita häätöjä ja vuokravelkoja (Ryynänen 2010: 17). Muihin ryhmäläisiin verrattuna vapautuvilla vangeilla asumisen vaikeudet ovat suurimmat. Sen lisäksi vankien päihderiippuvuus on valtaväestöön verrattuna kymmenkertaista ja huumeriippuvuus yleistä. Vangituista naisista puolella on diagnosoitu alkoholiriippuvuus ja miehillä kahdella kolmasosalla. Amfetamiiniriippuvaisia ovat nais- ja miesvangeista lähes puolet (Granfelt 2014: 265.) Päihdekeskeinen elämä on iso riski asumisen onnistumiselle.

4 Toimeentulo

Jokaisella Suomen kansalaisella ja Suomessa asuvalla on velvollisuus pitää oman kykynsä mukaan huolta omasta toimeentulostaan ja elättämisestään. Toimeentulo tulisi saada joko ansio-työstä, eläkkeestä, muista tuista tai varoista. Jos nämä edellä mainitut eivät riitä turvaamaan henkilön taloudellista ja itsenäistä selviämistä, voidaan henkilölle myöntää toimeentulotukea. (Laki toimeentulotuesta 1997) Asunnottomaksi vapautuvan vangin toimeentulo muodostuu lähes poikkeuksetta ainakin vapautumisen jälkeisenä kuukautena toimeentulotuesta.

4.1 Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on viimesijainen toimeentulon muoto. Ennen toimeentulotuen myöntämistä tulee henkilöllä olla haettuna kaikki muut etuudet, joihin hänellä voisi olla oikeus. (Toimeentulotuki 2013: 17.) Toimeentulotuen määrä on 485,50€ kuukaudessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015 a). Tällä summalla toimeentulotukiasiakkaan tulee kattaa kuukausittainen eläminen, johon sisältyvät ruokamenot, vaateostokset, harrastemenot ja sekä muut henkilön omaehtoiset kulut. Vuokraan tulee hakea asumistukea ja ylimenevän osan vuokran määrästä voi saada sosiaalitoimelta. (Vantaan toimeentulotukiohjeet 2013.) Toimeentulotuen myöntämi-

nen kuuluu vielä tällä hetkellä kunnalle. Toimeentulotukea haetaan kunnan sosiaalitoimistosta. Vuoden 2017 aikana toimeentulon perusosan myöntäminen ja sen hakeminen siirtyy Kelalle (Kansaneläkelaitos.)

Alla olevan laskelman mukaisesti asiakkaalle maksetaan vuokranantajalle asumistuen jälkeinen erotus ja asiakkaan tilille kuukauden käyttövaraksi toimeentulotuen perusosa.

Laskelmassa huomioitavat	Tulot	Menot
Asumistuki	321,55€	
Vuokra		540,00€
Perusosa		485,50€
Yhteensä	321,55€	1025,50€

Taulukko 1: Toimeentulotukilaskelma
(Vantaan toimeentulotukiohjeet 2013)

4.2 Työmarkkinatuki

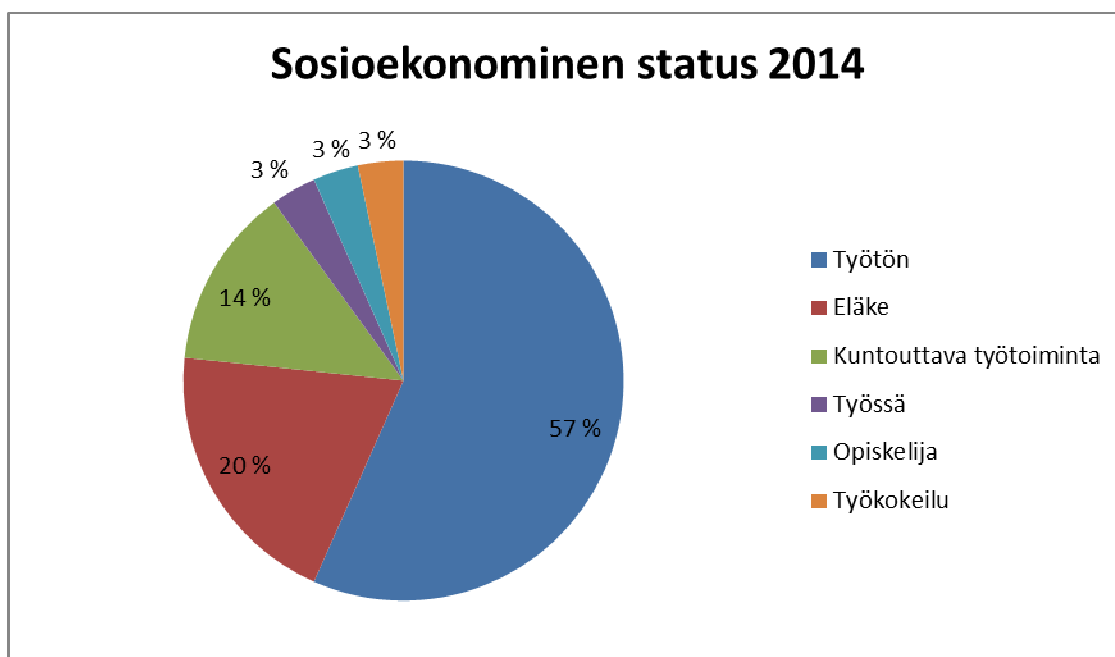
Vapautuvan vangin tulee vapautuessaan ilmoittautua Te - toimistoon (Työ- ja elinkeinotoimisto) työttömäksi työnhakijaksi, jos hänellä ei ole tiedossa työpaikkaa heti vapautuessaan. Työmarkkinatuen saamiseksi tulee henkilön täyttää työssäoloehto, jota voi kerryttää esimerkiksi kuntouttavassa työtoiminnassa, jonka ajalta henkilö on oikeutettu työmarkkinatukeen sekä kulukorvauksiin. Työmarkkinatukea maksetaan kaikilta niiltä päiviltä, joina henkilö työtoimintaan osallistuu. Kulukorvauksella tarkoitetaan matkarahaa, joka henkilölle maksetaan työmarkkinatuen lisäksi kaikilta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu työtoimintaan. Työmarkkinatukea maksaa Kela. (Mattila 2014: 165 -178.)

Työmarkkinatukea saavan asiakkaan laskelmassa vuokraan annetaan 126,20€. Koska asiakas saa työmarkkinatukea, tulee asiakkaan maksaa omavastuuosuus vuokrasta, jolloin vuokran omavastuuosuus alla olevan laskelman mukaisesti on 42,36€. Tällöin asiakkaalle jää käytettävään toimeentulotuen perusosan suuruinen summa. Koska asiakas on kuntouttavassa työtoiminnassa, asiakkaalle maksetaan kulukorvausta tehdyistä työpäivistä työmarkkinatuen lisäksi. Kulukorvausta ei oteta huomioon toimeentulotukilaskelmassa. (Vantaan toimeentulotukiohjeet 2013: 23.)

Laskelmassa huomioitavat	Tulot	Menot
Työmarkkinatuki	522,56€	
Asumistuki	321,44€	
Vuokra		490,00€
Laskelmassa ei huomioida		
Kulukorvaus		108,00€

Taulukko 2: Esimerkki kuntouttavassa työtoiminnassa olevan työmarkkinatukea saavan asiakkaan toimeentulotukilaskelmasta
(Mattila, Y 2014: 283).

Alla olevasta kuvasta selviää, miten vankisosaalityön asiakkaina joulukuussa 2014 olevien tulonlähteet prosentuaalisesti jakautuivat. Pitkäaikaistyöttömänä ja pelkästään toimeentulotuen varassa asiakkaista oli yli puolet eli 57 %. Kuntouttavassa työtoiminnassa asiakkaista oli 14 %, jolloin heidän tulonlähteensä koostuivat niin työmarkkinatuesta kuin toimeentulotuesta. Eläkkeellä vankisosaalityön asiakkaista oli joka viidennes. Palkkatyössä asiakkaista oli 3 % eli yksi asiakas, samoin opiskelijana ja työkokeilussa, kummassakin yksi asiakas. Nämä kaikki yhteen laskettuna ja eläkkeen saajat pois luettuna voidaan todeta, että vankisosaalityön asiakkaista jopa reilu 90 % eli ainoastaan tukien varassa. Tämä kuvastaa hyvin sitä todellisuutta, kuinka haastavaa vapautuvan vangin on työllistyä työmarkkinoille.

Taulukko 3: Vantaan kaupungin vankisosaalityön asiakkaiden sosioekonominen status 2014 (Vantaan kaupunki 2014)

5 Sosiaalityö

Tässä kappaleessa esitellään käsitettä sosiaalityö ja avataan sen muotoja, jotka ovat merkittävässä osassa tässä opinnäytetyössä. Esiteltävät sosiaalityön orientaatiot ovat kuntouttava sosiaalityö, asumissosiaalityö, vankisosaalityö sekä vuorovaikutus ja sen merkitys sosiaalityössä.

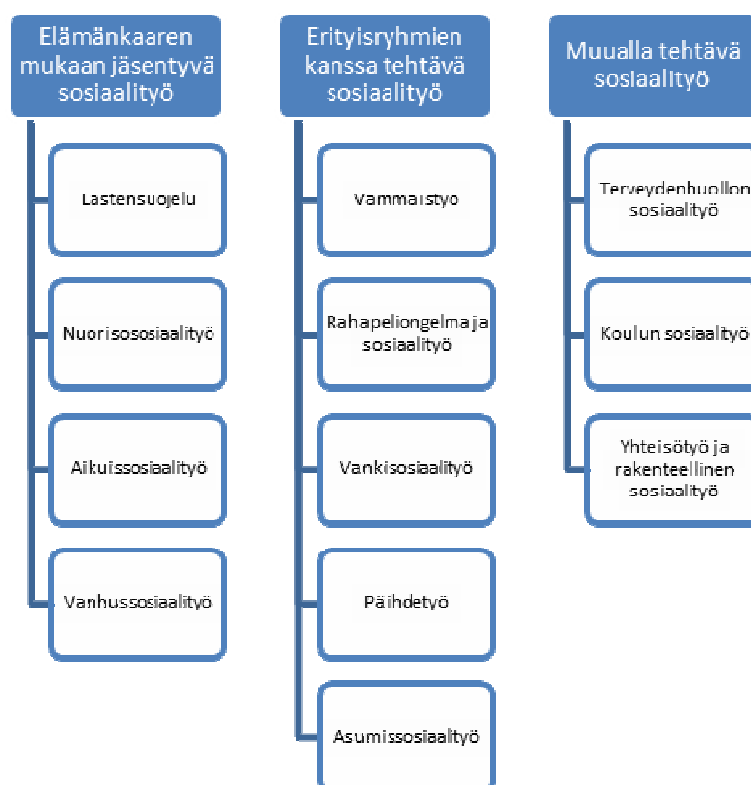
Suomessa sosiaalityö oli alun perin kirkon toteuttamaa auttamistyötä ja sitä kutsuttiin vai-vaishoidoksi. Nytemmin työ on siirtynyt kunnille ja siitä on tullut lakisääteistä. Auttamisjärjestelmään kuuluu taloudellinen tuki ja erilaiset palvelut elämäntilanteen ja sosiaalisten ongelmien mukaan. (Kananoja ym. 2011: 21.) Suomen sosiaaliturvajärjestelmä on kolmiportainen. Sen tasot ovat valtakunnallinen taso, läänintaso sekä kunnallinen taso. Sosiaalityön palvelut tapahtuvat kunnallisella tasolla. (Forss & Vatula-Pimiä 2007: 42.) Valtion lisäksi monipuolisia hyvinvointipalveluja tuottavat myös seurakunnat, järjestöt ja muut vapaaehtoiset eli niin sanottu kolmas sektori. Valtion tuottama sosiaalityö ei siis ole ainoa avun lähde Suomessa. (Forss & Vatula-Pimiä 2007: 66.) Tämä opinnäytetyö keskittyy kuitenkin kunnallisen tason tuottamaan sosiaalityöhön.

Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee sosiaalityön seuraavasti:

”Sosiaalityöllä vahvistetaan tuen tarpeessa olevien kansalaisten voimavaroja ja tuetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen omaehtoista toimintaa ja selviytymistä. Tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja ratkaista sosiaalisia ongelmia ja näin ylläpitää ja edistää kansalaisten ja yhteisöjen hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta.” (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014 b.)

Arvot ovat aina olleet sosiaalityön perusta, eivätkä ne ole vuosien saatossa muuttuneet. Keskeisintä sosiaalityössä on *jokaisen ihmisen yhtäläinen ihmisarvo*, riippumatta rodusta, uskonnosta, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai elämäntilanteesta. Sosiaalityötä tehdään puolustuskyvyttömien, vähävoimaisten ja syrjäytyneiden ihmisten ja ryhmien kanssa heitä kunnioittaen ja heidän asemansa parantamiseksi. (Kananoja ym. 2011: 128.)

Sosiaalityön muotoja on monia ja niitä voidaan jaotella eri tavoin. Seuraavassa kuvassa ne on jaoteltu mukaillusti sosiaalityön käsikirjan mukaan asiakasryhmittäin.

Kuva 1: Asiakasryhmäkohtainen sosiaalityö
(Kananoja ym. 2011: 7).

5.1 Vankilassa tehtävä sosiaalityö

Yksi vanhimmista sosiaalityön tehtäväalueista on kriminaalihuollon sosiaalityö eli vankisosiaalityö. Sen sisältö painottuu syrjäytymiseen, päihteisiin ja kuntoutukseen. (Kananoja ym. 2011: 25.) Suomessa on vankeja vähän yli 3000 (Rikosseuraamuslaitos 2013). Vankien kuntoutuksesta vastaa vankeinhoitolaitoksen ja kriminaalihuoltoyhdistysten (nyk. rikosseuraamuslaitos) lisäksi sosiaali- ja terveystoimi, opetustoimi ja työvoimahallinto. Sosiaaliset ongelmat periytyvät usein sukupolvelta toiselle ja näin ollen monella vangilla on kokemusta erilaisista sosiaalitoimista jo lapsuusajalta. (Forss & Vatula-Pimiä 2007: 230.)

Vankeuslain mukaan jokaiselle vangille on laadittava rangaistusajan suunnitelma. Se on kirjallinen ja se kuvaa rangaistusajan suorittamista, vapautumista sekä ehdonalaista vapautta (Myhrberg 2012: 211). Asteittaisella vapauttamisella sekä vaikuttavammalla toimeenpanolla pyritään edesauttamaan vangin hallittua paluuta yhteiskuntaan. Tämä tapahtuu valvonnan suunnitelmallisella vähentämisellä rangaistuksen loppua kohden. Tuomitun oman vastuun ottamista tuetaan päihde- ja muulla valvonnalla. Nykyisin sähköinen valvonta mahdollistaa avoimemman täytäntöönpanon ja on näin ollen myös yhteiskunnan kannalta turvallisempaa ja myös vankeusrangaistusta edullisempi vaihtoehto. (Rikosseuraamuslaitos 2011:12). Rangaistuksen loppuvaiheessa rangaistusajan suunnitelmaan lisätään vapauttamis- ja valvontasuunnitelma, jossa kuvataan vangin palveluntarpeita sekä vangin edellytyksiä vapaudessa selviytymiseen. Suunnitelma tehdään yhdessä vangin kanssa ja se sisältää ulkopuolisten kontaktien tukemisen. Vankeusaikana, sekä erityisesti vankeuden loppupuolella vankilasta tehdään yhteistyötä muun muassa sosiaali-, asunto-, ja työvoimaviranomaisten kanssa. (Myhrberg 2012: 211)

Sekä sosiaali- että rikosseuraamusalan työ velvoittaa asettumaan yhteiskunnalliselta asemaltaan heikoimpien puolelle. Tarkoituksena on tukea sekä auttaa heitä löytämään voimavaroja elämän vaikeissa tilanteissa. Asiakkaan oikeutta tulla kohdatuksi kokonaisvaltaisesti toteutetaan tarkastelemalla hänen eri elämänalueitaan. (Talentia 2005, 8, 19-20) Vankilassa tehtävää sosiaalityötä toteutetaan Rikosseuraamuslaitoksen määrittämien arvojen mukaisesti. Nämä arvot ovat:

- Ihmisarvon kunnioittaminen
- Oikeudenmukaisuus
- Usko ihmisen mahdollisuuksiin muuttua ja kasvaa
- Turvallisuus (Rikosseuraamuslaitos 2011:5).

Suurimmalla osalla vangeista on päihdeongelma ja he tarvitsevat päihdekuntoutusta. Useimmissa vankiloissa onkin päihdeettämiä osastoja kuntoutuksen tueksi. Myös perhekuntoutukseen on vankiloissa alettu kiinnittämään huomiota, koska perheen tuki, hyvät elämänhallinta- ja

vuorovaikutustaidot tarjoavat valmiuksia rikoksettomaan elämään ja estävät uusintarikollisuutta. Mikäli vankeusaika on pitkä, tulee yhteiskuntaan integroitumiseen kiinnittää erityisesti huomioita. Monet asiat ovat voineet vankilan ulkopuolella muuttua. Osa vankiloista järjestääkin viikoittain harjoituksia, joissa käydään esimerkiksi kirjastossa, kaupassa tai pankissa. Nämä harjoitukset edistävät käyttäytymisen hallintaa ja niissä päästään opettelemaan sosiaalisia taitoja. (Forss & Vatula-Pimiä 2007: 232.)

5.2 Kuntouttava sosiaalityö

Kuntouttava sosiaalityö (empowering social work) orientaationa on yksi tärkeimmistä sosiaalityön muodoista. Kuntouttavan sosiaalityön lähtökohtina tulisi aina olla asiakkaan omat voimavarat. Tavoitteena kuntouttavassa sosiaalityössä on asiakkaan oman elämän hallinnan lisääminen sekä sellaisten toimintamallien löytäminen joilla pystyy toimimaan yhteiskunnassa. Kuntouttavan sosiaalityön työmenetelmänä käytetään voimavaralähtöistä lähestymistapaa. Voimavaralähtöisessä dialogissa työntekijän ja asiakkaan välillä asiakas tulee kuulluksi, luo itse omat tavoitteensa joita kohti työskennellään, luodaan raamit asiakkaan voimaantumiseksi, lisätään asiakkaan sosiaalisia suhteita sekä pyritään yhdessä lisäämään asiakkaan kuuluvuuden tunnetta yhteiskuntaan. (Borodkina, Törrönen ym. 2013: 1,15, 121.) Kohti asiakkaan omia tavoitteita työskenneltäessä voidaan puhua myös voimavaralähtöisestä sosiaalityöstä. Voimavaralähtöisen sosiaalityön keskeinen tunnusmerkki on nimensä mukaisesti se, että se lähtee liikkeelle yksilön vahvoista puolista. (Rapp ym. 2005: 81.)

Kuntouttava sosiaalityö parhaimmillaan on toimivaa yhteistyötä kunnan sosiaalityön, työvoimapalvelujen ja kolmannen sektorin välillä. Toimivalla verkostotyöllä ja palveluohjauksella pyritään vahvistamaan asiakkaan omaa selviytymistä ja hyvinvointia. (Kananoja ym. 2010: 203 -207.) Yhteistyöllä mahdollistetaan myös asiakkaan kokonaisvaltainen huomioonottaminen, jossa merkityksellistä on asiakkaan niin yhteiskunnallisen kuin sosiaalisen ulottuvuuden huomioiminen (Liukko 2006: 23). On todettu, että käyttämällä kuntouttavaa sosiaalityötä sosiaalityön orientaationa, pystytään erityisesti vastaamaan syrjäytyneiden aikuissosiaalityön asiakkaiden monialaisiin haasteisiin (Kananoja ym. 2010: 203 -207).

5.3 Asumissosiaalityö

Hoito ensin (treatment first) - näkemyksen mukaan tukea tarvitaan ensin päihde- ja rikoskierteestä irtautumiseen ja arjen hallintaan. Tämän rinnalle on tullut Asunto ensiksi- malli (Housing First). Sen ajatus lähtee siitä, että kuntoutumisen ja rikollisuudesta irrottautumisen perusedellytys on asunto. Mallin tavoitteena on tarjota asunnottomaksi jääneelle nopeasti pysy-

vä asunto, sekä liittyy siihen yksilöllisesti suunniteltuna mahdollisimman pitkäaikaiset tarpeiden mukaiset tuet. (Granfelt 2014: 265 -266.) Suomessa tämä malli on ollut osana pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaan sisältynyttä asuntoloiden muunto-ohjelmaa vuosina 2008 - 2011. Tavoitteena on ollut perustaa asumisyksiköitä ja näin päästä eroon tilapäismajoituksesta. Asumisyksiköissä asutaan omassa yksiosassa tai kaksiossa ja vuokrasopimukset tehdään toistaiseksi voimassa oleviksi. Näin on saatu koti sekä tarkoituksenmukaiset tukipalvelut suu-
relle joukolle pitkäaikaisasunnottomia ja Asunto ensin -mallin mukainen pysyvyys, koska asuntoon on voinut jäädä vaikka tukipalveluita ei enää tarvitsisikaan. (Granfelt 2014:267.)

”Asunto ensin -mallin mukaan asunto on perusoikeus, jonka lisäksi asukkaan tulee saada tarvitsemaansa tukea toipumisprosessiin. Vuosien 2008-2011 asunnottomuuden vähentämishjelman aikana syntynyt, mutta toistaiseksi vielä vakiintumaton käsite asumissosiaalinen työ kuvaa sellaista asunnottomien tai aiemmin asunnottomuutta kokeneiden parissa tehtävää työtä, jonka avulla pyritään vastaamaan asumista vaarantaviin psykososiaalisiin ja käytännöllisiin ongelmiin”. (Granfelt 2014: 255.)

Asunnottomiksi vapautuvilla päihdetaustaisilla vangeilla on yleensä runsaasti järjesteltäviä asioita. Olisikin tärkeää, että vanki ymmärtäisi tuen merkityksen jo ennen vapautumistaan ja pohtisi ennalta mihin ja miten hän mahdollisesti tulee tukea tarvitsemaan. Näin suhde asumissosiaalityöntekijään ja häneltä saamaan tukeen pääsisi alkamaan jo vankeusaikana. Periaatteena asumissosiaalityössä on yhdessä tekeminen, ei missään nimessä asiakkaan puolesta eikä hänen ohitseen. On hyvä, että konkreettisten sosiaaliasioiden hoito korostuu tukisuhteen alkuvaiheessa, jolloin osapuolet ovat vielä toisilleen vieraita. Näin he voivat yhdessä tutustua ja rakentaa luottamusta. (Granfelt 2007: 17.)

Asiakkuuden alettua vankisosiaalityössä asiakkaalle suunnitellaan sopiva asumismuoto ja tarvittavat tukitoimet. Kokonaisvaltainen arjen taitojen lisääntyminen ja yksilön vahvistuminen vaatii aina asunnon. Vankisosiaalityöntekijä hoitaa vapautuneen kanssa toimeentulotuki- ja muut sosiaalityön päätöksiä vaativat asiat. Sosiaaliohjaaja tukee arjen hallinnassa ja muissa käytännön asioissa asiakkaan kanssa yhdessä laaditun sosiaalityönsuunnitelman mukaisesti. Vappu Karjalaisen (2004) mukaan sosiaalinen tuki on henkistä, arvioivaa tai konkreettista tukea. Ensimmäinen tarkoittaa arvostamista ja välittämistä, jota toteutetaan muun muassa kuuntelemalla ja luottamalla. Arviointituki muodostuu vahvistamisesta ja palautteen antamisesta ja tiedollisen tuen, kuten neuvonnan antamisesta. Konkreettinen tuki voi olla esimerkiksi taloudellista tukea. Yhteistyötä tehdään useiden eri tahojen kanssa, jotka liittyvät vapautuvan vangin asioihin. (Karjalainen & Vilkkumaa 2004.)

Valtaosa asumissosiaalityöstä on asioiden hoitamista yhdessä asiakkaan kanssa. Häntä autetaan hakemusten ja kaavakkeiden täyttämässä ja tarvittaessa asioidaan virastoissa hänen kanssaan. Yhteistyöllä pyritään siihen, että tälle hyvin viranomaisvastaiselle asiakasryhmälle saataisiin myönteisiä kokemuksia asioiden sujumisesta. Yhteisillä virastokäynneillä voidaan myös vähentää torjutuksi tulemistä ja leimaamista muiden viranomaisten taholta ja näin ollen välttyä mahdollisilta konflikteilta. Yhteiskuntaan integroituminen on siis paljon muutakin kuin uusintarikollisuuden estyminen. Asumissosiaalityöntekijöiden tehtävänä on sosiaaliasioita hoitamalla omalta osaltaan tukea tätä prosessia. On äärimmäisen tärkeää tukea asiakaskuntaa, jolla on riski päihteiden käyttöön, syrjäytymiseen ja rikollisuuteen jos he eivät saa tarvitsemaansa apua elämän perusasioiden hoitamiseen. (Granfelt 2007: 19 -20.)

Asumissosiaalityötä ovat kaikki ne toiminnot, jotka auttavat ja vahvistavat asiakkaan omia mahdollisuuksia kohti itsenäistä asumista ja elämää. Työ voi olla joko ennaltaehkäisevää tai kuntouttavaa. Ennaltaehkäisevässä työssä kiinnitetään huomiota riskeihin, jotka mahdollisesti voivat vaarantaa asumisen onnistumista. Kuntouttavassa työssä taas korostetaan asiakkaan voimavaroja, omaa aktiivisuutta ja itsemääräämisoikeutta. (Hyväri & Kainulainen 2013: 150.) Lisäksi asumissosiaalinen työ sisältää asumisen arviointia ja kontrollia, varsinkin silloin kun siirrytään määräaikaisesta tukiasunnosta pysyvään vuokrasuhteeseen. Silloin tärkeää on työntekijän ja asiakkaan välinen luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, joka edesauttaa tavoitteellista työskentelyä kohti asumista joita ei riskitekijät enää uhkaa. (Hyväri & Kainulainen 2013: 225.)

Asumissosiaalityön tavoitteena on asunnottomuuden ennaltaehkäisy, asumisen turvaaminen ja tarvittaessa asukkaan kuntoutus. Työ on vuorovaikutustyötä asukkaan ja ammattilaisten välillä ja sitä voidaan toteuttaa joko yksilö-, ryhmä- tai yhteisötasolla. Lisäksi se voi tarvittaessa olla moniammatillista verkostotyötä, joka kohdentuu asumisen ja palvelujärjestelmän epäkohtiin. (Granfelt 2014: 255.) Lisäksi asumissosiaalityössä jota tehdään rikosseuraamusalalla, on ensiarvoisen tärkeää tuntea vankilaorganisaatiot ja asteittainen vapautuminen. On myös hyvä huomioda mitä rajoituksia ex-vangin leima ja rikosrekisteri merkitsevät. (Hyväri & Kainulainen 2013: 225.)

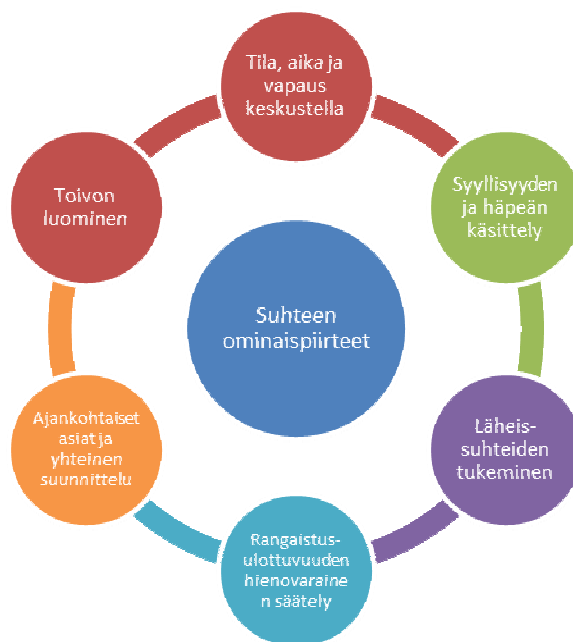
Asunnottomuus on ilmiönä samanlainen kuin muutkin sosiaaliset ongelmat. Pitkittyessään ne vaikeutuvat ja vetävät luokseen muitakin ongelmia. Näin muodostuu syrjäytymisen kierre. On siis vaikea uskoa, että Kriminaalihuollon (nyk. Rikosseuraamuslaitos) asumispalvelut on lakautettu koko maassa jo kymmenisen vuotta sitten. Näin ollen ne, jotka eniten tukea tarvitsevat, ovat jääneet sitä vaille. (Granfelt 2003: 9.)

5.4 Vuorovaikutus

Ihmisten kokemukset omasta itsestään ja elämästään syntyvät vuorovaikutuksessa ympäristön ja erityisesti muiden ihmisten kanssa. Vaikka koko muukin elollinen luonto toimii jatkuvassa vuorovaikutuksessa, vain ihmisten tiedetään olevan siitä itse tietoisia. Suurin osa ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta on tiedostamatonta. Kuitenkin yleensä ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta puhuttaessa tarkoitetaan tietoista vuorovaikutusta eli viestintää (kommunikatiota). Tähän viestintään ihmisillä on monenlaisia keinoja. Ihminen osaa ilmaista tunteitaan, tarpeitaan, ajatuksiaan ja tietojaan ja tekee sen tavoitteellisesti. Lisäksi osaamme vastaanottaa ja tulkita toistemme ilmaisuja. (Launonen 2007: 6.) Tietoisien ja tiedostamattoman vuorovaikutuksen lisäksi voimme jakaa vuorovaikutuksen myös sanalliseen ja sanattomaan vuorovaikutukseen. Sanaton vuorovaikutus kattaa ilmeet, eleet ja muut kielenulkoiset viestintämuodot. Sanallinen eli verbaalinen vuorovaikutus liittyy taas puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen sekä sen ymmärtämiseen. (Vilen, Leppämäki & Ekström, 2002: 20.)

Ammatillinen vuorovaikutus on parhaimmillaan vastavuoroista ajatusten ja tunteiden vaihtamista, yhdessä tekemistä ja olemista, jonka tavoitteena on asiakkaan voimaannuttaminen. Työntekijän tavoitteena on löytää asiakkaassa jo olevat voimavarat sekä auttaa arjen ongelmien kanssa. Myös yhdessä kokeminen ja kokemusten jakaminen on tärkeää. Silti on aina hyvä jättää tilaa myös hiljaisuudelle, tunteille ja ajatuksille. (Vilen, Leppämäki & Ekström, 2002: 21 -23.)

Työntekijän ja asiakkaan yhteistyösuhteen rakentumisen kannalta ensimmäinen tapaaminen on useinkin hyvin merkittävä. Minna-Kaisa Järvisen 2007 tekemästä tutkimuksesta käy ilmi, että vapautuvat vangit pitävät myönteisenä ja arvostavat sitä, että työntekijä käy tapaamassa heitä jo vankilassa olo aikana. (Järvinen 2007: 54 -55.) Tuoreessa 2015 valmistuneessa väitöskirjassaan Minna-Kaisa Järvinen on tarkastellut asiakas-työntekijäsuhteen merkitystä asiakkaan elämän muutokseen. Hän on havainnollistanut alla olevan kaavion mukaisesti asioita, jotka liittyvät toisiinsa ja vaikuttavat työntekijöiden sekä asiakkaiden mukaan asiakkaan mahdolliseen elämänmuutokseen. Kuvasta välittyy, että tärkeintä työntekijä-asiakassuhteessa ovat keskustelut. Niissä tulee käsitellä niin menneisyyttä, nykyisyyttä kuin tulevaisuuttakin (Järvinen 2015: 224 -225)

Kuva 2: Asiakas- työntekijäsuhteen ominaispiirteet
(Järvinen 2015: 225)

Järvisen mukaan työntekijän ammattitaito on vuorovaikutuksellisen ja luottamuksellisen suhteen tärkeimpiä elementtejä. Tapa jolla rikoksia tehnyt kohdataan, on erittäin merkityksellinen suhteen kannalta. Asiakkaita ei tule kohdata yhtenäisenä ryhmänä, vaan jokainen on huomioitava omana persoonanaan ja hänen tilanteensa erilaisuus ja ainutlaatuisuus huomioon ottaen. Suhteen tulisi toimia tilana, jossa asiakkaan on mahdollista käsitellä tunteitaan ja kehittyä. Mikäli työntekijä pystyy dialogisella työskentelyllä jakamaan asiantuntijuutta asiakkaan kanssa, antaa se asiakkaalle mahdollisuuden käsitellä kuvassa mainittuja aiheita sekä muita hänelle merkityksellisiä asioita. Esimerkiksi rikolliseen toimintaan liittyvän identiteetin purkamiseen olisi syytä panostaa nykyistä enemmän. (Järvinen 2015: 228, 233-235)

Luottamusta vapautuvan vangin kanssa rakennettaessa on tärkeää olla tavoitettavissa ja aina valmis kuuntelemaan ja auttamaan. Työntekijän ja asiakkaan välinen luottamus on erittäin tärkeää toimivassa tukisuhteessa. Päihde- ja vankilamaailmassa elävät ovat usein tottuneet siihen, että keneenkään ei voi luottaa ja siksi luottamuksen saaminen voi olla työlästä ja sen voi menettää helposti. Rikostaustaiset henkilöt kohtaavat usein ennakkoluuloja ja epäluottamusta, joten työntekijältä saatu kokemus luottamuksesta voi olla erityisen ainutlaatuinen ja arvokas kokemus. (Granfelt 2007: 28.)

6 Vantaan vankisosiaalityön taustaa ja tilastoja

Vantaalla asunnottomaksi vapautuvien vankien vankisosiaalityö aloitettiin vuonna 2009 sosiaalityöntekijä Eira Toukolan toimesta PAAVO I- hankkeen pohjalta, koska asunnottomiksi vapautuvien vankien on todettu olevan erityisen haastava ryhmä asuttamisen ja asumisen onnistumisen suhteen (Kaakinen 2012: 25). Vuonna 2011 PAAVO- hanke sai jatkoa PAAVO II- hankkeesta. Nykyisin vankisosiaalityö on hankkeesta riippumaton Vantaan kaupungin oma toimintamalli.

6.1 Paavo-hanke

Vuonna 2007 Ympäristöministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia toimenpiteet joilla pitkäaikaisasunnottomuutta pystyttäisiin vähentämään. Tämän työryhmän tarkoituksena oli puolittaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2011 mennessä, sekä tehostaa ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä asunnottomuuteen liittyen. Tätä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaa kutsuttiin PAAVO- hankkeeksi. Yhtenä keinona oli luoda edellytykset tuhannen uuden asunnon luomiselle pitkäaikaisasunnottomille. (Asunto ensin 2014 a.) PAAVO- hankkeen ansiosta osa asunnottomien asuntoloista on saatu muutettua tuetun asumisen yksiköiksi. Vaikka yksiköt ovatkin saaneet arvostelua osakseen ja niitä on väitetty ongelmien keskittymiksi, ovat ne kuitenkin osoittaneet tarpeellisuutensa ja tuottaneet tulosta, kun asukkailla on ollut mahdollisuus hyödyntää tukihenkilöä tarpeen vaatiessa. (Kaakinen 2012: 24.) Paavo- hankkeen kanssa yhteistyötä tekevät muun muassa Kriminaalihuollon tukisäätiö, uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto, asunnontuottajat, päihdepalvelut, mielenterveyspalvelut, asuntolapalvelut ja sosiaaliasemat (Asunto ensin 2014 b.)

Tuetun asumisen onnistuneisuutta kuvaa parhaiten asukasvaihtuvuus. Vaikka asian vertailua pidetäänkin hankalana, ollaan tuloksiin kuitenkin tyytyväisiä. Haastavampana ryhmänä asumisen pysyvyyden suhteen on pidetty vapautuvia vankeja ja nuoria. Vankilasta vapautuvista noin kolmannes-runsas neljännes on vailla asuntoa. Lisäksi heistä lähes joka kolmannella on puutteita arjen taidoissa. (Kaakinen 2012: 25.) Vuosina 2008 - 2011 toteutetun Paavo-hankkeen yhteydessä todettiin, että pitkäaikaisasunnottomat voidaan jakaa kahteen erilaiseen ryhmään: Niihin, joilla asunnon puute on suurin ongelma sekä niihin, joilla asumiseen tarvittava tuki ja palvelut on puutteelliset arjessa selviytymiseksi (Asunto ensin 2014 b.). Hankkeen aikana selvisi, että parhaaseen tulokseen päästään, kun kokonaisvaltainen ja eri sidosryhmien välinen yhteistyö aloitetaan jo hyvissä ajoin ennen vankilasta vapautumista (Kaakinen 2012: 10). Tästä syystä Vantaalla aloitettiin asunnottomiksi vapautuvien vankien erityissosiaalityö,

jotta vapautuminen ja siviiliin palaaminen saataisiin toteutettua suunnitelmallisesti yhteistyössä eri toimijoiden ja vapautuvan vangin kanssa.

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman Vantaan toimeenpanosuunnitelmasta selviää, että Vantaalle on vapautunut 49 asunnontonta vankia vuonna 2007. Vantaan vankisosaalityönpiiriin kuuluu ainoastaan vankeusrangaistusta suorittaneet asunnottomiksi vapautuvat vangit. Näistä asunnottomiksi vapautuvista vangeista vankisosaalityön piiriin on ollut mahdollista haastatella 40 vankia ja näin ollen vankisosaalityön toiminta on voitu käynnistää.

Vankeusrangaistuksesta	40	
Ehdollisesta vankeudesta	3	
Yhdyskuntapalvelusta	6	
Yhteensä		49

Taulukko 4: Asunnottomiksi vapautuvat vangit Vantaalla 2007

(Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman Vantaan toimeenpanosuunnitelma, 2007).

6.2 Tilastot

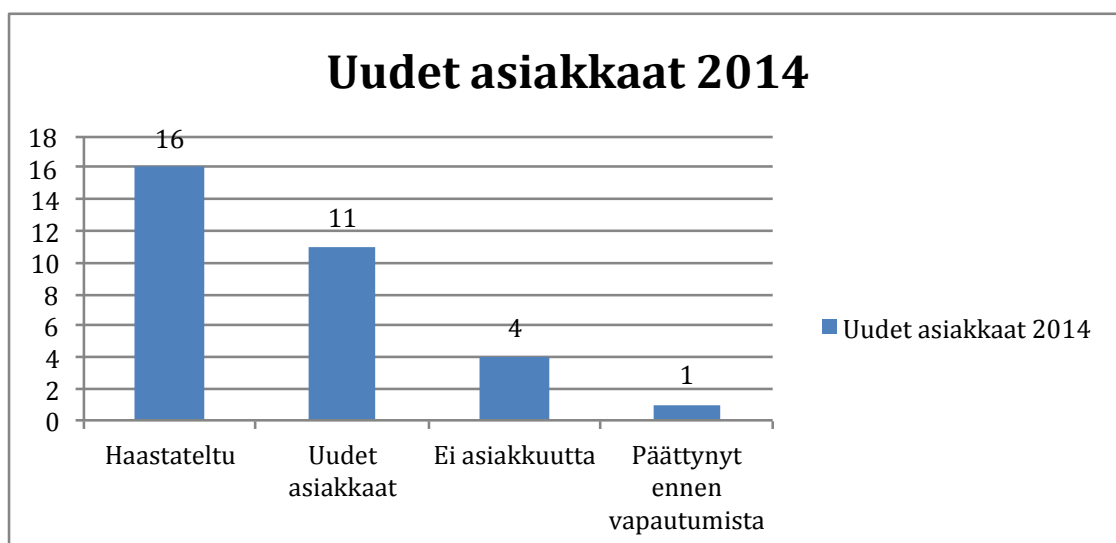
Vuonna 2013 vapautui yhteensä 218 vantaalaista vankia. Näistä vankeusrangaistuksesta vapautui 163, loput olivat sakkovankeja. Asunnottomaksi vapautui yhteensä 42 vantaalaista vankia. Huomattavaa on, että 218 vapautuvasta vantaalaisesta vangista 74 vankia eivät olleet kertoneet onko heillä tarvetta asunnon järjestämiselle vapautumisvaiheessa. (Rikosseuraamuslaitos 2014) Tämä tarkoittaa sitä, että he eivät ohjautu asunnottomiksi vapautuvien vankien vankisosaalityön piiriin, koska vankilan henkilökunta ei puuttuvan tiedon vuoksi pysty ohjaamaan vankeja vankisosaalityön asiakkaaksi hakeutumiseen.

Vapautuvia yhteensä		218
Tarve järjestää asunto	42	
Ei tarvetta asunnolle	102	
Puuttuva tieto	74	

Taulukko 5: Asunnon tarpeessa olevat vangit suhteessa Vantaalle vapautuvien vankien kokonaismäärästä (Rikosseuraamuslaitos).

Vuonna 2014 vankiloista otettiin yhteyttä 16:sta asunnottomaksi vapautuvan vantaalaisen vangin kohdalla. Heistä kaikki haastateltiin. Näistä 16:sta 12 otettiin vankisosaalityön asiakkuuteen, mutta yhden vangin asiakkuus vankisosaalityön piirissä päättyi jo ennen vangin va-

pautumista hänen omasta tahdostaan. Kaikista asiakkuuteen haastateltavista neljää vankia ei valittu vankisosaalityön asiakkuuteen.

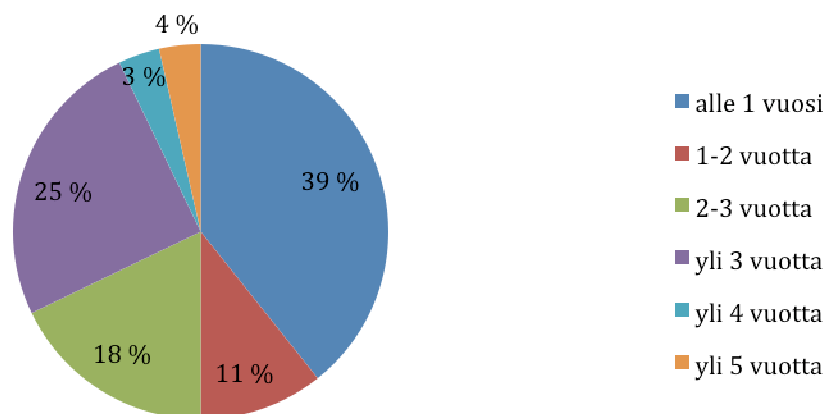

Taulukko 6: Vantaan vankisosaalityön uudet asiakkaat vuonna 2014
(Vantaan kaupunki 2014.)

Suurin asiakasryhmä vankilasta vapautumisen jälkeen asiakkuuden keston perusteella olivat alle vuoden asiakkuudessa olleet asiakkaat. Toiseksi suurin asiakasryhmä oli yli kolme vuotta asiakkuudessa olleet ja tämän jälkeen 2-3 vuotta vankisosaalityön asiakkuudessa olleet asiakkaat. 1-2 vuotta asiakkuudessa olleita oli koko vankisosaalityön asiakasmäärästä 11 %. Pisimmät asiakassuhteet olivat kestäneet yli 4- 5 vuotta. Taulukkoon ei ole laskettu mukaan niitä vankeja, jotka ovat edelleen vankilassa. Alle vuoden kestäneiden asiakkuussuhteiden prosenttiosuus koko asiakasmäärässä olisi huomattavasti korkeampi, jos mukaan olisi laskettu myös ne vangit, jotka ovat vankeudessa.

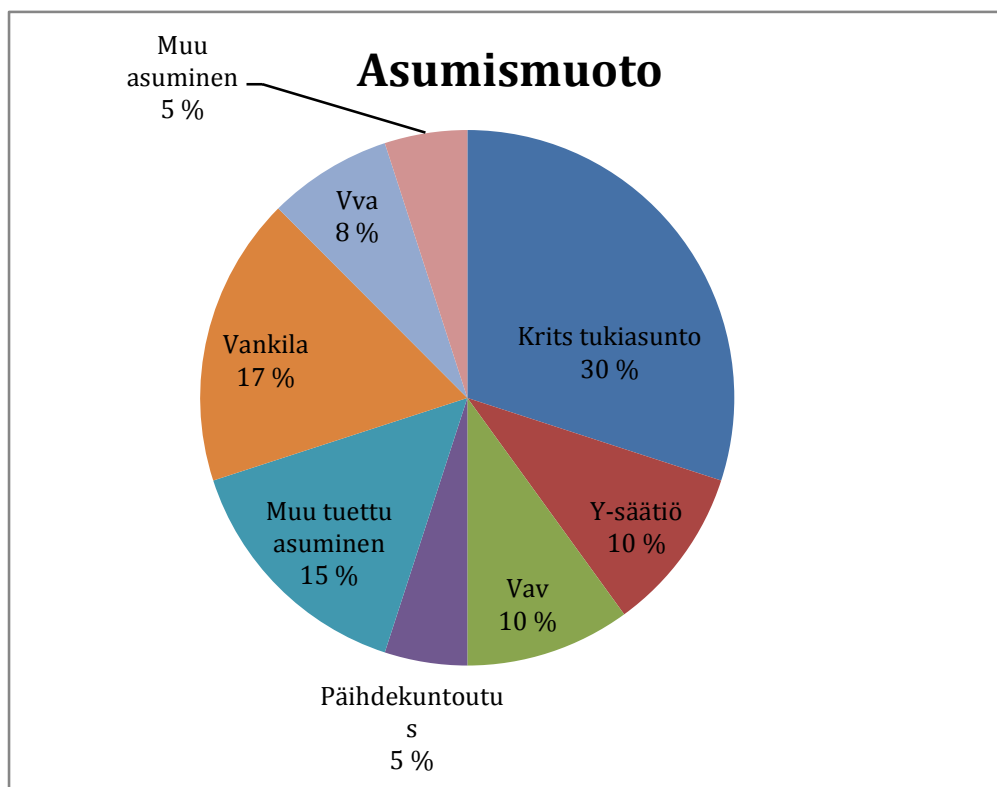
Asiakkuuden kesto vankilasta vapautumisen jälkeen

Taulukko 7: Vantaan vankisosaalityön asiakkuuksien kestot 2014
(Vantaan kaupunki 2014.)

Tässä taulukossa on huomioitu koko vankisosaalityön asiakasmäärä, eli huomioon on otettu myös ne asiakkaat, jotka eivät ole vielä vapautuneet ja suorittavat tuomiotansa edelleen vankilassa. Vankilassa vankisosaalityön asiakkaista on 17 %.

Lähes kolmannes vankisosaalityön asiakkaista asuu Kriminaalihuollon tukisäätiön (Krits) tukiasunnossa. Kritsin tukiasunnossa asuminen on määräaikaista. Tukiasunnossa opetellaan arjen taitoja yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa sekä etsitään asiakkaalle pysyvää asumismuotoa. Kritsin tukiasuntoon muuttavaa asiakasta tavataan aluksi ainakin kerran viikossa asiakkaan tuen tarpeesta riippuen. Onnistuneen asumisen jälkeen tuen tarve yleensä luonnostaan vähenee ja tapaamiset harvenevat. Niin Y-säätiöllä kuin Vav:lla eli Vantaan kaupungin asunnoissa asuu yhteensä 20 % vankisosaalityön asiakkaista. Y-säätiö on organisaatio, joka tarjoaa kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja heikossa sosioekonomisessa tilanteessa oleville henkilöille. (Y-säätiö 2015). Näiden vuokranantajien asunnot asiakkaan on mahdollista saada omaksi, pysyväksi vuokra-asunnokseen onnistuneen määräaikaisen asumisen jälkeen. Muulla tuetulla asumisella tarkoitetaan ostopalveluna tuotettavaa asumista, jonne asiakas saa asumisen ja arjen tuen muualta kuin vankisosaalityön sosiaaliohjaajalta. Esimerkiksi joulukuussa 2014 8 % asiakkaista oli vailla vakinaista asuntoa. 5 % asiakkaista asui vuokralla muualla kuin edellä mainituissa asunnoissa ja toiset 5 % olivat pidemmällä päihdekuntoutusjaksolla.

Taulukko 8: Vantaan vankisosaalityön asiakkaiden eri asumismuodot joulukuussa 2014 (Vantaan kaupunki 2014)

Vuonna 2013 asiakkaille saatiin jatkoasunnoiksi 13 toistaiseksi voimassa olevaa vuokrasopimusta. Aikaisempaa tilastotietoa asiakkaiden omiin nimiin saamista vuokrasopimuksista ei ole. Vuonna 2014 vankisosaalityön asiakkaille saatiin seitsemän toistaiseksi voimassa olevaa vuokrasopimusta. Määrään on vaikuttanut alkuvuoden 2014 kestänyt uusien asiakkaiden asiakassulku, jolloin uusia asiakkaita ei vankisosaalityöhön otettu. Asiakassulun aiheutti vankisosaalityöntekijän puuttuminen. (Vantaan kaupunki 2014)

7 Tutkimuksen toteuttaminen

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kuinka asunnottomiksi vapautuvat vantaalaiset vangit ovat heidän kanssaan tehtävän erityissosaalityön kokeneet. Ennen haastattelujen aloittamista teimme sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä Vantaan kaupungin kanssa. (Liite 1) Tämä tapahtui touko-kesäkuun vaihteessa 2014. Lisäksi haimme tutkimuslupaa Vantaan kaupungilta jonka saimme 18.6.2014 (Liite 2).

Tutkimuslupaa tarvitaan jos tutkimus kohdistuu jonkun yrityksen, yhdistyksen, organisaation tai vastaavan toimintaan tai sen jäseniin. Lupaa haetaan tutkittavan yksikön johtajalta. Mikäli tehtävä tutkimus koskee sosiaali- tai terveystoimia, voidaan ennen tutkimuslupan myöntämistä

tä vaatia lausunto eettiseltä toimikunnalta. (Kuula 2011: 276.) Meidän tapauksessamme tätä ei vaadittu. Lupien lisäksi tutkimukselle/ opinnäytetyölle valittiin teemat ja laadittiin haastattelukysymykset (Liite 4.) teemojen mukaisesti. Näiden lisäksi laadittiin suostumuslomake (Liite 3.), jonka jokainen haastateltava täytti ennen haastattelun aloittamista. Tutkimussuostumus on lomake, jonka tutkimuksen kohteena oleva henkilö täyttää. Lomakkeella haastateltava lupautuu vapaaehtoisesti tutkimukseen, josta häntä on etukäteen informoitu. Hänelle siis on oltava tieto muun muassa siitä, mikä on tutkimuksen tavoite ja mihin ja miten tutkimustuloksia tullaan käyttämään. (Kuula 2011: 276.)

Opinnäytetyömme haastatteluista teimme kumpikin yhtä suuren osan. Osan haastatteluista teimme yksin ja osan yhdessä. Haastattelut toteutimme etupäässä asiakkaiden kotona. Aikataulullisesti haastattelut toteutettiin kevään ja syksyn 2014 aikana. Haastattelujen jälkeen litteroimme ja analysoimme haastattelumateriaalin.

7.1 Tutkimusongelma

Tutkimusongelmasta ja -kysymyksistä käy ilmi se, mistä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita (Tuomi & Sarajärvi 2012: 92). Tutkimusta voisi luonnehtia jatkuvaksi ongelmanratkaisusarjaksi, jossa tutkimusongelmaa ei välttämättä täsmällisesti ilmaista heti tutkimuksen alussa, vaan se täsmentyy koko tutkimuksen ajan (Aaltola & Valli 2007: 71). Valittu kysymys joutuu siis tarkennuksen kohteeksi tutkimuksen edetessä ja näin ollen ohjaa tutkijan päätöksentekoa (Hirsjärvi & Hurme 2011: 16). Tutkimuksen tarkoitusta voidaan luonnehtia neljällä tavalla. Se voi olla ennustava, kuvaileva, selittävä tai kartoittava. Meidän opinnäytetyömme oli kartoittava, koska sen tehtävänä oli tuoda esille uusi näkökulma jo olemassa olevaan aiheeseen. (Hirsjärvi ym, 2010: 138.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusongelma oli selvittää kuinka vantaalaiset vankisosaaliteyden asiakkaat ovat asiakkuutensa vankisosaaliteydessä kokeneet. Asunnottomiksi vapautuvien vantaalaisten vankien kanssa tehtävää sosiaalityötä ei ole juuri aikaisemmin tutkittu. Maarit Suihkonen on tehnyt aiheesta käytäntötutkimusraportin syksyllä 2011. Hänen raporttinsa näkökulmana oli työntekijän näkökulma ja haastatteluja hän toteutti viisi kappaletta. Tähän opinnäytetyöhön valittiin näkökulmaksi asiakkaan näkökulma ja sitä varten haastateltiin kymmentä vankisosaaliteyden asiakasta. Haastateltavat valittiin sillä perusteella, ettei heidän asiakkuutensa ollut alkanut nykyisten työntekijöiden aikana. Lisäksi kiinnitimme huomiota haastattelujen vankilakertalaisuuksiin sekä aikaisempaan asunnottomuuteen.

Tutkimuskysymyksistä muodostettiin opinnäytetyölle samansuuntaiset teemat. Haastattelurungon pääasialliset teemat olivat vankilasta vapautuminen, asunnottomuus, toimeentulo ja

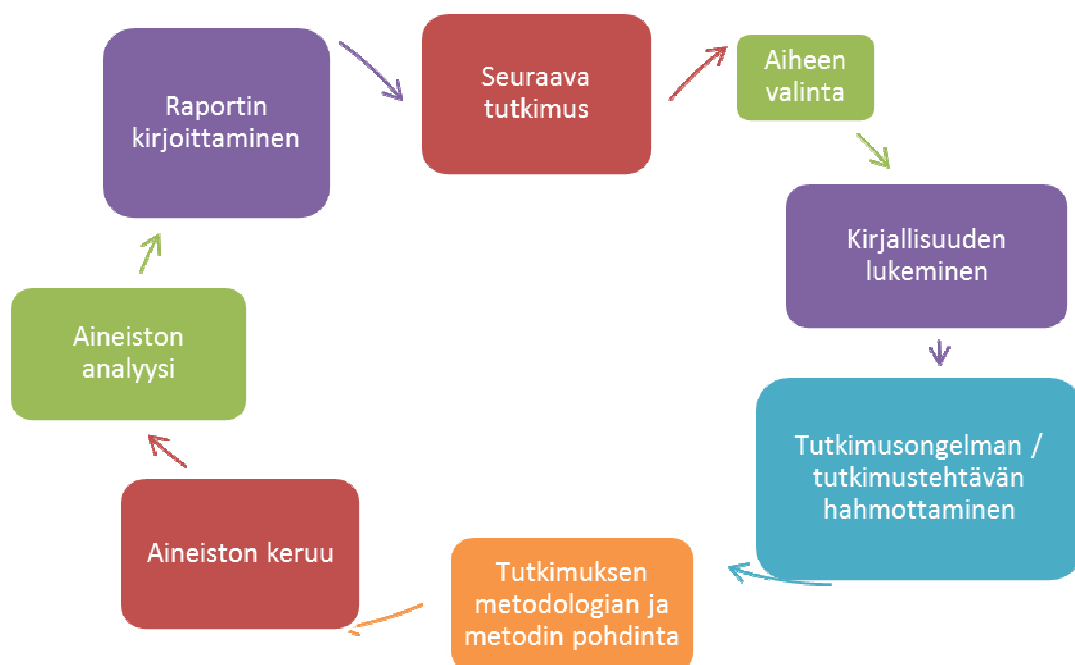
sosiaalityö ja sen orientaatiot. Näiden teemojen ja haastattelujen avulla pyrittiin saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiin (Liite 4.)

7.2 Laadullinen tutkimus

Laadullisella tutkimuksella voidaan eri aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä käyttäen tutkia ihmisten elämää. Yksittäinen tutkimus ei tule kertomaan aiheestamme koko totuutta, mutta voimme silti perusteellisella ja hyvin suunnitellulla tutkimuksella saada monipuolista tietoa tutkittavasta ilmiöstä ja siihen liittyvistä syy- ja seuraussuhteista. Tutkimuksen luotettavuutta on mahdollista myöhemmin lisätä toistamalla tutkimus ja lisäämällä siihen uusia näkökulmia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus kohdistuu nimensä mukaisesti laatuun, ei määrään. Sen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta tutkittavien näkökulmasta. Raportointi ei laadullisessa tutkimuksessa erotu välttämättä niin selkeästi kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa voi esimerkiksi aineiston keruu kietoutua hyvinkin läheisesti analyysiin, toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa. Lisäksi laadullisen tutkimuksen teoreettinen viitekehys on mahdollista kirjoittaa myös vasta aineiston keruun jälkeen, toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa, jossa teoreettinen viitekehys tehdään etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2012: 150.) Kootun tiedon määrä ei saisi koskaan olla laadullisen tutkimuksen kelvollisuuden kriteerinä. Tärkeämpää on se, mitä kootusta aineistosta saadaan irti, eli millaisia johtopäätöksiä se tuottaa. (Aaltola & Valli 2010: 19.)

Seuraava kuva on tehty Tuomen ja Sarajärven kirjan mallin mukaan ja se kuvaa laadullisen tutkimuksen etenemistä (Tuomi & Sarajärvi 2012: 151).

Kuva 3: Laadullisen tutkimuksen eteneminen

Laadullinen tutkimus alkaa aiheen valinnalla. Sen jälkeen tutustutaan aiheesta jo olemassa olevaan kirjallisuuteen. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää tuoreimpiin tutkimuksiin. Kun tutkimusongelma/-tehtävä on valittu, voidaankin alkaa pohtimaan miten siihen olisi viisainta hakea vastausta, eli valitaan tutkimusmetodi. (Tuomi & Sarajärvi 2012: 152.) Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat havainnointi, kysely, haastattelu ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto (Tuomi & Sarajärvi 2012: 71). Tämän jälkeen kerätään aineisto ja analysoidaan se. Lopuksi analyysi yhdistetään teoreettiseen viitekehykseen ja kirjoitetaan raportti. (Tuomi & Sarajärvi 2012: 151.)

7.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimusta ei voi tehdä ilman tutkimusaineistoa, eikä tutkimuksesta voi tulla hyvää jos aineistoa ei osata hyödyntää. Siksi onkin tärkeää osata valita tutkimukselle oikea tutkimusmenetelmä. (Aaltola & Valli 2010: 12.) Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja menetelmäksi on valittu puolistrukturoitu teemahaastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa ky-

symykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta valmiita vaihtoehtovastauksia ei ole, eli haastateltavat vastaavat kysymyksiin omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 47.)

Teemahaastattelu ei edellytä haastateltavilta yhteistä kokemusta, vaan kaikkia ihmisen kokemista tunteita, ajatuksia ja uskomuksia voidaan tutkia teemahaastattelumenetelmällä. Se sopii niin laadulliseen kuin määrälliseenkin tutkimukseen. Teemahaastattelussa on suurempi merkitys teemoilla kuin kysymyksillä, joten se tuo rehellisesti tutkittavan äänen kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 48.) Tässä opinnäytetyössä päädyttiin valitsemaan teemahaastattelu. Se soveltui työhömmä parhaiten, koska siinä haastattelut kohdistetaan kysymyksiin valittujen teemojen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 48.) Opinnäytetyötä varten haastateltiin suunnitelman mukaisesti kymmentä vankisosaaliteyön asiakasta. Muutamaa tapausta lukuun ottamatta haastattelut suoritettiin asiakkaiden kotona. Näin pystyttiin välttämään painonostava haastattelutilanne, jonka virastoympäristö saattaisi luoda.

Haastatteluihin pyrittiin valikoimaan sellaisia asiakkaita, jotka ovat olleet asiakkuudessa jo pidemmän aikaa. Pidemmällä ajalla tarkoitetaan sellaista asiakkuuden alkamisajankohtaa, jolloin kumpikaan nykyisistä työntekijöistä ei ollut vankisosaaliteyössä. Tällä haastateltavien valikoinnilla pyrittiin välttämään se, ettei opinnäytetyöstä tule oman työn tutkimista, koska toinen opinnäytetyön tekijöistä on vankisosaaliteyössä sosiaaliohjaajana. Haastatteluun vastasi yksi vankisosaaliteyön asiakas, joka on tullut asiakkuuteen nykyisten työntekijöiden aikana. Jotta haastatteluihin saatiin sosiaaliteyön vertailunäkökulmaa, valittiin haastateltaviksi sellaisia henkilöitä, joilla oli kokemusta alueen sosiaaliteyöstä ennen vankilatuomiota. Alkuperäisen suunnitelman mukaan haastatteluihin oli tarkoitus valikoida ainoastaan sellaisia haastateltavia, joilla on useampia vankilatuomioita taustalla. Tällä valikoinnilla pyrittiin siihen että heillä olisi kokemusta vankilasta vapautumisesta myös aiemmin. Opinnäytetyön edetessä todettiin, että kaikilla haastateltavilla ei tarvinnut olla useita vankilatuomioita taustallaan. Haastatteluista saatiin kattavia myös ensikertalaisten kohdalla, koska heillä oli taustalla asunnottomuus ennen tuomion suorittamisen aloittamista. Opinnäytetyötä varten oli haastatteluissa tarkoituksena selvittää olivatko asiakkaat saaneet apua ja tukea tarvitsemiinsa asioihin. Lisäksi pyrittiin selvittämään konkreettisia keinoja millä tavoin asiakkaita oli autettu ja tuettu.

7.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Laadullisen aineiston analyysiin tarkoitettuja menetelmiä on olemassa useita erilaisia. Niiden tiedostaminen oman opinnäytetyön tekemisessä on tärkeää, sillä se helpottaa hahmottamaan erilaisia lähestymistapoja aineiston analysoinnin alkuvaiheessa. Analyysitapoja ovat esimerkiksi tee-moittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskursiiviset analyysitavat ja keskusteluanalyysi. (Eskola & Suoranta 1999: 161.)

Haastattelutilanteissa haastattelut nauhoitettiin kokonaisuudessaan nauhuriin sekä varmuuden vuoksi vielä matkapuhelimeen. Tämän jälkeen kumpikin opinnäytetyön tekijöistä litteroi viisi haastattelua. Hanna Vilkan mukaan litterointi tarkoittaa tutkimusaineiston eli tässä tapauksessa haastateltujen nauhoitusten muuttamista tekstimuotoon. Litteroitu aineisto on näin helpompi analysoida eli käydä läpi. Litteroidussa aineistossa haastateltavien suulliset lausumat tulee olla kirjattuna täsmälleen niin kuin ne on lausuttu. Litterointi tulee siis olla puhekieltä, jopa murretta eikä haastateltavan puhetta saa muuttaa eikä muokata. (Vilka 2009: 115.) Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 38 A4-kokoista sivua. Vasta tässä aineiston käsittely-vaiheessa voidaan saada varmuus siitä onko koottu aineisto ollut riittävä. Yksi tapa ratkaista asia on puhua saturaatiosta eli kylläntymisestä. Sillä tarkoitetaan sitä, että uutta tietoa tutkimusongelman kannalta ei enää synny, vaan aineisto alkaa toistaa itseään. Jokainen tutkimus on toki omanlaisensa, mutta on sanottu että kylläntymiseen riittäisi jopa 15 vastausta. Oli aineiston määrä kuinka suuri tahansa, tärkeintä on että tekijä tietää mitä hän on aineistosta hakemassa. Mikäli hän ei tiedä, ei hän voi saturaatiotakaan tavoittaa. (Tuomi & Sarajärvi 2012: 87.)

Analyysillä luodaan aineistoon selkeyttä ja sen tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysissä tiivistetään aineiston tuottama informaatio mielekkääseen ja ymmärrettävään muotoon sekä pyritään kasvattamaan sen informaatioarvoa. Analyysissä aineisto pilkotaan osiin ja osista pyritään tekemään johdonmukaisia tulkintoja niin, että tulkinnot vastaisivat opinnäytetyölle asetettuihin tutkimusongelmiin. Laadullisen aineiston analyysin suurimpana haasteena voidaan nähdä usein kertyneen aineiston suuri määrä. (Eskola & Suoranta 1999: 138 - 147.)

8 Tutkimuksen luotettavuus ja laadukkuus

Opinnäytetyön reliabiliteettia ja validiteettia eli luotettavuutta ja laadukkuutta on hyvä miettiä koko opinnäytetyön ajan. Itse asiassa se voidaan aloittaa jo ennalta tekemällä opinnäytetyön tutkimukselle hyvä haastattelurunko. Luotettavuutta voidaan määritellä usealla eri tavalla. Voidaan esimerkiksi tehdä niin, että kaksi haastattelijaa haastattelee samaa haastateltavaa ja he päätyvät samaan lopputulokseen, eli yksimielisyyteen. Tai niin, että valitaan kaksi eri tutkimusmenetelmää ja saadaan niillä molemmilla sama tulos. Näihin, niin kuin muihinkin luotettavuuden mittareihin on kuitenkin syytä suhtautua varauksella, koska ihmisen käyttäytyminen riippuu kontekstista eli voi muuttua paikan ja/ tai ajan mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 184 - 186.)

Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa on hyvä kiinnittää huomiota myös tekijän puolueettomuuteen (Tuomi & Sarajärvi 2012: 136). Tämä näkökulma oli erittäin tärkeä meidän työsämme, koska opinnäytetyössä tutkimuksemme kohteena oli toisen tekijän päivätyö. On ensiarvoisen tärkeää, että tällaisissa tapauksissa työntekijä kiinnittää asiaan erityistä huomiota haastatteluja analysoidessaan ja kuuntelee tiedonantajaa itseään, eikä anna omien mielipiteidensä vaikuttaa lopputulokseen (Tuomi & Sarajärvi 2012: 136). Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven kirjan Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Heidän mukaansa tutkimusta tulee arvioida aina kokonaisuutena. Näin ollen tutkimuksen jokaisella kappaleella on oltava perusteltu tarkoituksensa ja niiden pitää olla johdonmukaisesti suhteessa toisiinsa. (Tuomi & Sarajärvi 2012: 140.)

Tutkimuksen laadukkuuden eli validiteetin arvioinnissa voidaan kriteerinä käyttää esimerkiksi triangulaatiota. Se on toimintasuunnitelma, jolla tuodaan tutkimukselle uusi näkökulma. Triangulaatio voidaan kohdistaa neljällä eri tavalla. Esimerkiksi:

1. Tutkimusaineistoon liittyvä triangulaatio, jossa tietoa kerätään monilta eri tiedonantajilta, esimerkiksi lääkäreiltä, sairaanhoitajilta, potilailta ja omaisilta.
2. Tutkijaan liittyvä triangulaatio, joka tarkoittaa että tutkijoita on mahdollisimman monta.
3. Teoriaan liittyvä triangulaatio, jossa laajennetaan tutkimuksen näkökulmaa ottaen huomioon monia eri teoreettisia näkökulmia.
4. Metodinen (metodologinen) triangulaatio, jossa käytetään useaa eri metodologiaa. (Tuomi & Sarajärvi 2012: 143 - 145.)

8.1 Eettisyys

Arvot ja eettisyys ohjaavat ihmisiä, siksi ne on otettava huomioon myös sosiaali- ja rikosseuraamusalan työssä. Eettisyys korostuu sosiaalialalla, koska työtä tehdään ihmisten kanssa ja heidän auttamisekseen. Ala edellyttää työntekijältä hyvän ammattitaidon lisäksi hyvää ammattietiikkaa, eettisyyttä ja empatiaa. Eettisyys on ihmisen määrittelemää. Jokaisen sosiaalitoimen tulisi määrittää omat arvonsa ja eettiset periaatteensa ja niihin tulisi jokaisen työntekijän sitoutua. (Dufta & Kilpeläinen 2009: 15 - 17.)

Yksityisyyden suoja asiakastyössä huomioidaan noudattamalla lain ja asetusten antamia salassapitosäännöksiä. Asiakassuhteen luottamuksellisuus koskee myös eri kulttuureista lähtöisin olevia sekä eri-ikäisiä asiakkaita. Tietojen antaminen eteenpäin ilman asiakkaan suostumusta

on mahdollista vain lain määrittelemissä erityistapauksissa tai silloin, kun asiakas ei pysty itse vastaamaan teoistaan tai on syytä olettaa, että salassapidon seurauksena hän asettaa itsensä tai toiset ihmiset vaaraan. (Talentia 2005: 8, 19-20.)

8.2 Tutkimusetiikka

Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa huolellisuutta, tarkkuutta, muiden tutkijoiden tutkimusten kunnioittamista sekä tieteellistä avoimuutta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta). Tutkimuksessa tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, johon koko tutkimuksen uskottavuus perustuu. Tässä opinnäytetyössä hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta vastasivat sen tekijät. He ovat myös eettisesti vastuussa siitä, että opinnäytetyön tulokset vastaavat heidän keräämää tutkimusaineistoa (Tuomi 2002: 130).

Tutkimusetiikka tarkoittaa, että tutkimuksessa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä aina tutkimuksen alusta sen loppuun asti. Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen koskee kaikkia tutkimuksen tekijöitä riippumatta missä tai kenen toimesta tutkimusta tehdään tai mitä ammatti- tai tieteenalaa tutkimus edustaa. Tarkemmin eriteltynä tutkimusetiikalla tarkoitetaan tutkimuksen tekemistä koskevien yleisesti sovittujen pelisääntöjen noudattamista ja hyvä tieteellinen käytäntö sitä, että tutkija käyttää tiedeyhteisön hyväksymiä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Tiedonhankinnassa esimerkiksi asianmukaisten lähteiden käyttö on hyvän tieteellisen käytännön mukaista. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkijan on myös otettava huomioon toiset tutkijat ja toimittava rehellisesti ja vilpittömästi heitä kohtaan. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että eritellään omat ja toisten tutkijoiden tulokset ja lisätään tekstiin ja tutkimuksen loppuun asianmukaiset lähdeviitteet. (Vilkka 2009: 29 - 30.)

Mikäli tutkija ei toteuta hyvää tieteellistä käytäntöä, voidaan puhua hyvän tieteellisen käytännön loukkaamisesta. Se taas voidaan jakaa kahteen osaan, vilppiin ja piittaamattomuuteen. Vilpillä tarkoitetaan muun muassa tietojen vääristelyä tai plagiointia, eli toisen tekstin tai kuvan esittämistä omana. Katsotaan, että tämä ei voi tapahtua vahingossa, vaan on tieteen väärinkäyttöä. Piittaamattomuudella tarkoitetaan huolimattomuutta tai jopa törkeää laiminlyöntiä tutkimuksen suhteen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta.) Piittaamattomuuden voidaan katsoa johtuvan tutkijan puutteellisista tiedoista ja taidoista, joten onkin ensiarvoisen tärkeää että tutkija arvioi ennen tutkimuksen aloittamista omia tutkijan taitojaan suhteessa tutkimuksen tavoitteisiin (Vilkka 2009: 31). Tutkimustulosten on tuotettava uutta tietoa tai tutkimuksessa on esitettävä miten vanhempaa tietoa voidaan yhdistellä tai hyödyntää uudella tavalla. Näin tulokset täyttäisivät tieteelliselle tutkimukselle asetetut vaatimukset. (Vilkka 2009: 30.)

8.3 Eettisyys opinnäytetyössä

Opinnäytetyön tekijän eettiset ratkaisut ja työn valideetti eli luotettavuus kulkevat käsi kädessä (Tuomi 2002: 129). Opinnäytetyömme aiheen valinta oli eettisesti perusteltu, koska sitä ei ole aikaisemmin laajasti tutkittu. Lisäksi se tuottaa uutta hyödynnettävää tietoa Vantaan kaupungin käyttöön.

Käsittelimme työssämme osittain samoja teemoja kuin Maarit Suihkonen käytäntötutkimusraportissaan, kuitenkin laajemmin tarkasteltuina. Opinnäytetyömme työstämisvaiheessa meidän tuli olla tarkkoina siinä, että työmme ei muodostunut liian samankaltaiseksi kuin Suihkonen raportti. Tämä varmistettiin noudattamalla tarkasti hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Mietimme ennen opinnäytetyön aloittamista, että haastattelujen kannalta olennaisin ongelmatilanne saattaa syntyä siinä, jos haastateltava tai haastattelija alkaa viemään teema-haastatteluun liittyvää keskustelua liian arkikeskusteluksi. Teemahaastattelu ei ole tavallista arkikeskustelua, vaan on erittäin tärkeää, että haastattelun rakenne pysyy haastattelijan hallinnassa. Mielestämme onnistuimme välttämään tämän sudenkuopan.

Haastattelut kestivät noin puolesta tunnista tuntiin. Tunnelma haastattelutilanteissa oli vapautunut ja rento. Aluksi toinen meistä, joka työskenteli vankisosaalityöntekijänä, oli mukana vain havainnoimassa. Pyrimme tällä siihen, että hän ei pääsisi johdattelemaan asiakasta kysymyksillään. Vaara tähän oli selkeästi olemassa, koska työntekijä tunsi hyvin asiakkaat ja heidän tilanteensa. Yhteisissä haastattelutilanteissa kuitenkin huomasimme että näin ei käynyt, joten lopuksi vankisosaalityöntekijäkin teki haastatteluja itsenäisesti. Ehkä juuri tämän tuttuuden vuoksi hänen haastattelunsa olivat hiukan hedelmällisempiä ja laajempia kuin toisen tekijän, joka oli asiakkaille vieras ja kysyi pääsääntöisesti vain ne kysymykset jotka oli suunniteltu. Silti asiakkaat ottivat toisen opinnäytetyöntekijän erittäin ystävällisesti vastaan ja kertoivat tilanteestaan ja mielipiteistään hyvin avoimesti. Opinnäytetyömme haastateltavat henkilöt tulevat pienestä marginaaliryhmästä, joten jouduimme kiinnittämään erityistä huomiota siihen, ettei haastateltavia pystytä heidän vastauksiensa perusteella tunnistamaan. Tästä syystä emme keränneet haastateltavilta tietoja sukupuolesta, iästä, tuomioista tai vankilakertalaisuuksista. Yhtenä työmme eettisenä pulmana oli toisen tekijän työskentely haastateltavien asiakkaiden kanssa. Oli siis perusteltua valita sellaisia asiakkaita, jotka ovat olleet vankisosaalityön työskentelyn alaisena jo pidemmän aikaa, eikä heidän asiakkuutensa ole alkanut toisen tekijän työssäoloaikana. Näin pystyimme turvaamaan luotettavammat vastaukset tutkimuskysymyksiimme.

9 Opinnäytetyön tulokset

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön haastatteluiden tulokset siitä, kuinka vankisosaaliteyön asiakkaat ovat asiakkuutensa vankisosaaliteyössä kokeneet. Keskeiset opinnäytetyömme tutkimustulokset vankisosaaliteyön asiakkaiden kokemuksista esitellään neljässä osiossa. Ensimmäiseksi vastataan tutkimuskysymykseen, jossa haluttiin selvittää millainen merkitys asunnolla on vapautuvalle vangille. Toisena tutkimuskysymyksenä on sosiaalityö ja tuloksissa käsitellään vankisosaaliteyön asiakkaiden kokemuksia vankisosaaliteyön asiakkuudesta. Seuraavaksi käsitellään tulokset liittyen haastateltavien toimeentuloon sekä selvitetään työn ja koulutuksen merkitystä vapautuneelle vangille. Viimeiseksi tässä luvussa vastataan tutkimuskysymykseen, jossa pyrittiin selvittämään asioita, joita vankisosaaliteyön asiakkaiden mielestä vankisosaaliteyössä tulisi kehittää sekä millaisia tavoitteita haastateltavat ovat itselleen asettaneet.

9.1 Asuminen

Kaikki haastateltavat korostivat asunnon tärkeyttä ja sen merkitystä. Haastateltavat kuvasit asuntoa vapautumisvaiheessa kaiken lähtökohdaksi, jota ilman elämää vankilan jälkeen on mahdotonta alkaa rakentamaan. Asuntoa pidettiin edellytyksenä sille, että etenkin vapautuva vanki pystyy palaamaan yhteiskuntaan ja toimimaan siellä.

H1: ”Yksi tärkeimpiä asioita, koska ihmisen on jossain asuttava. Sehän on pohja kaikelle...

Ihmiselle on numero yks se koti, koska sen kautta lähtee kaikki muu.”

H9: ”Koti on se perusta mistä lähetään. Se on se turvapaikka missä sä voit hengittää ja olla oma ittes. Tuo uus maailma on pelottava. Suuri merkityshän sillä on loppupelissä.”

Haastatteluissa pyrittiin kartoittamaan syitä siihen, miksi haastateltavat kokivat asunnon niin merkitykselliseksi. Haastatteluista nousi esiin kaksi päällimmäistä syytä siihen minkä vuoksi asunnon saaminen koettiin niin tärkeäksi. Nämä syyt olivat työnteke ja rikoskierteen katkaisu.

Viisi kymmenestä haastateltavasta kuvaili asuntoa tärkeäksi työn teon kannalta. Haastateltavat pohtivat työssä käynnin olevan mahdotonta, jos ei ole paikkaa mistä töihin lähteä ja minne töiden jälkeen palata.

H7: ”Sitte tota ku sulla on oma asunto ni sit sun on helpompi käydä kuitenkin kaikki duunijutut ja tämmöset mitä nyt teetkää ku ei tarvii miettii sit aina ku jos oot vaikka töissä jossai ja sulla ei oo omaa asuntoa ni sit sä joudut aina funtsii ja tällee et mistä pääset sit töihi...”

9.1.1 Asunnon saaminen

Haastatteluissa koetettiin selvittää mitkä asiat vaikuttavat eniten asunnon saamiseen niin vapautumisvaiheessa kuin yleisesti. Haastattelujen perusteella asunnon saamisen mahdollisuuksiin vaikuttaa asunnottomaksi vapautuvilla vangeilla olennaisesti kaksi seikkaa: luottohäiriömerkinnät ja kohtuuttoman pitkät jonot.

Puolet haastatelluista kertoi, että luottohäiriömerkinnät tai luottotiedottomuus vaikeuttaa huomattavasti asunnon saantia. Kaksi haastateltavaa mainitsi, että useilla vuokranvälitysfirmoilla luottohäiriömerkinnät ovat este asunnon saamiselle ja yksityiset vuokranantajat harvemmin vuokraavat asuntoa luottotiedottomalle henkilölle, jos ei ole rahaa maksaa usean kuukauden vuokran suuruista vuokravakuutta tai maksaa vuokria jo etukäteen. Myös asunnottomien suuren määrän koettiin vaikeuttavan oman vuokra-asunnon saamista.

H7: ”No luottotiedottomuus esimerkiksi ja aika vaikee tilanne, tuolla on tosi paljon asunnottomia. Ei oikeen kukaan meinaa vuokrata luottotiedottomalle. Pakko olla joku kaupungin kämpä tai joku vastaava tai sit joku tukiasunto. Ei oikeen onnistu tai sit pitää olla niin paljon rahaa et voi vaan takoo vaikka puolen vuoden vuokrat etukäteen.”

Toinen puolisko haastateltavista pohti kohtuuttoman pitkien jonojen olevan syynä sille, että asuntoa on todella vaikea saada. Haastateltavat nostivat esille vapautuvan vangin taustat, joiden osaltaan katsottiin johtavan pitkään jonotusaikaan. Kolme haastateltavaa oli kokenut, ettei entiselle vangille tarjota lainkaan asuntoja.

H2: ”No pitkät jonot on kaupungin asuntoihin ja ne ei anna niitä kaikille. Mä oon ollu kolme vuotta asunnottomana, nukkunu roskiksissa ja muissa.”

H4: ”Jos sä lähet sun taustoilla hakemaan asuntoa niin sä tiedät jo etukäteen et sä joudut jonoon. Ja parhaimmissa tapauksissa se jonotus kestää monta vuotta ja ihan varmasti sä oot siellä viimesten joukossa saamassa sitä asuntoa. Ja muualta jostain oudoista paikoista sen asunnon hakeminen siinä kohtaa kun tuut vapaalle ni yleensä sitä, ainakin minä aina aikasemmilla kerroilla ni päädyin sit sinne toisten nurkkiin.”

9.1.2 Asunnon säilyttäminen

Jokaisella haastatellulla oli taustallaan jonkinasteista itsenäistä asumista ennen tuomiota ja siitä johtuvaa tai jo sitä ennen olevaa asunnottomuutta. Haastatteluissa haluttiin saada selville, mitkä asiat vaikuttavat siihen, että kun asunto on saatu että myös pystytään säilyttämään.

Kaksi haastateltavaa ei osannut sanoa mitkä tekijät vaikuttavat asunnon säilyttämiseen. Kuusi kymmenestä ei määritellyt mitään ulkopuolisia tekijöitä jotka asunnon säilyttämiseen vaikuttavat vaan korostivat erityisesti sitä, että kaikki on itsestä kiinni. Haastateltavat mainitsivat, että ulkopuoliset tekijät kuten kaverit voivat aiheuttaa häiriötä asunnossa, joka pahimmillaan johtaa asunnon menettämiseen. He kuitenkin totesivat, että aiheuttaa häiriön kuka tahansa, niin vastuussa asunnosta on aina asunnon vuokralainen itse.

H3: ”Sit se loppu on kyllä ihan itestä kiinni, et jos tähän asti ne mahdollisuudet on annettu ni sit vaan pitää hoitaa ne omat osat.... jos jättää sit hoitamatta ni se on sit ihan itsestä kiinni se. Et kyl se on sit niin että sä et arvosta sitä mahdollisuutta jos sä et hoida niitä.”

H7: ”Asunnon säilyttäminen... aika vaikee kysymys loppupeleissä. Se riippuu kai ihmisestä, jotkut osaa ja jotkut ei. Jos sulla on asunto niin sit sun kaverit tulee sinne rymymään ja se on aika suuri riski itse asiassa. Sun on pakko kutsua nekin sitten kylään, koska nekin on auttanu sua ni säkin autat niitä. Mut onhan se ihan itsestä kiinni et miten sitä sit käyttäytyy loppupeleissä. Ihan vitun vaikeatahan se on loppupeleissä, se riippuu ihan ihmisestä.”

Jokainen haastateltava mainitsi tärkeimmäksi asunnon säilyttämisen taustatekijäksi joko säännöllisen vuokranmaksun tai päihitteettömyyden. Kahdeksalla kymmenestä vuokran maksamatta jättäminen ja päihiteidenkäyttö kulkivat käsi kädessä. Päihiteidenkäytöstä johtuvat häiriötekijät eivät olleet haastateltavien kertoman mukaan johtaneet asunnottomuuteen tai

asunnon menettämiseen vaan runsas päihteidenkäyttö oli johtanut siihen, että vuokrat olivat jääneet maksamatta ja tästä syystä asunto menetetty.

H1: ”Että saa asunnon pidetty niin se liittyy siihen elämäntapaan. Pitää oppia huolehtimaan omista asioistaan. Se pitää tajuta et se pitää hoitaa, ne asumiskustannukset, siit ei muuten tule mitään. Minulla tärkeintä oli se et ymmärsin pistää korkin kiinni.”

H10: ”Aikasemmin en oo saanu pidettyä asuntoa ku jos tässä nyt lyhyesti sanon niin päihteidenkäytöstähän se on johtunu ja se oma hälläväliä asenne.”

H6: ”No mulla ainaki et mulla jäi sillo 2000-luvun alussa ne vuokrat maksamatta ni tai mulla tuli sen sossun ämmän kaa vähän riitaa ni mä lähin sit kahen koiran kaa ja mul ol sillo se Hiace ni mä asuin sit autos ja kavereiden sohvalle...”

9.1.3 Rikollisuudesta irrottautuminen

Kaikki haastateltavamme sanoivat että heillä ei ole mitään mielenkiintoa palata takaisin vankilaan vaan yrittävät välttää sitä viimeiseen asti. Kolme haastateltavaa sanoi että arjen asioita pitää ruveta hoitamaan eri lailla ja ottaa enemmän vastuuta tekemisistään. Neljä kymmenestä nosti esille, että kaveripiiriin on myös syytä kiinnittää huomiota. Esimerkkinä mainittiin että jos on itse asunnottomana päässyt asumaan kavereiden sohvalle, niin näitä kavereita pitäisi vastavuoroisesti kutsua myös omaan asuntoon. Tämän katsottiin aiheuttavan hankaluuksia muun muassa desistanssi pyrkimyksessä. Vanhat rikollismyönteiset kaverit elämänasenteineen ei helpota rikollisuudesta irrottautumista. Varsinkin vapautumisen alkuvaiheessa usko omaan pystyvyyteen on vielä vähäistä.

Kuudella kymmenestä haastateltavasta yhteistä oli, että he toivat esille jatkumon rikollisessa elämäntavassa, jos asuntoa ei vankilasta vapautuessa ole. He kokivat että tällöin mahdollisuudet elää ilman rikosten tekemistä ovat olemattomat. Haastateltavat kertoivat, että ilman asuntoa palaa helposti siihen tilanteeseen, joka ennen tuomion suorittamista alun perin johti vankilaan eikä motivaatiota rikollisuudesta irrottautumiseen ole. Haastateltavat totesivat myös, ettei siviilielämässä onnistuminen ole mahdollista ilman asuntoa.

Haastatteluissa ilmeni, että asunnoton vapautuva vanki saattaa tietoisesti jatkaa rikosten tekemistä jotta saisi katon päänsä päälle, koska vankila tarjoaa määräaikaisen mutta varmasti pysyvän majoituksen.

H8: ”Paljon helpommin lähtee siihen samaan kierteseen mist on tullukki jos ei oo sitä asuntoo.”

H1: ”Vapaana olemisen onnistumisen mahdollisuudet on hyvin huonot jos ei oo sitä asuntoo.”

H7: ”Jos oot vapautunu ilman asuntoo ja menny frendien sohvalle bunkkaa..Nii pakkohan niitten kaa on olla tekemisissä vaikei haluis.”

H5: ”moni haluaa senkin takia takas vankilaan koska ei oo sitä asuntoo.”

9.2 Sosiaalityö

Haastateltavista kaksi oli ensikertalaisia ja kahdeksalla oli taustalla useampia tuomioita. Vantaan vankisosaalityön asiakkaiden haastatteluissa pyrittiin selvittämään kuinka heidän vapautumisensa on eronnut aiemmista vapautumisista.

Kolme haastateltavaa kertoi raitistuneensa viimeisimmän vapautumisen jälkeen. Neljä haastateltavaa kertoi käyttävänsä päihteitä nyt kohtuudella verrattuna aikaisempiin vapautumisiin. Haastattelujen perusteella raitistumisen katsottiin vaikuttaneen viimeisimmän vapautumisen jälkeiseen aikaan niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisesti.

H2: ”Suurin eroavaisuus on varmaankin se että olen tänä päivänä raittiina. Olin tullu siinä tieni päähän siinä elämässä. Mä oli ihan yksin, mul ei ollu mitään eikä ketään, ei omanarvon tunto ei itsetuntoo eikä uskoo mihinkään enkä mä luottanu kehenkään, mä olin niin kun ihan tyhjä ja tyhjän päällä. Ja mä halusin kaikkee muuta kun sitä miltä musta sillon tuntu ja mitä mulla sillon oli. Enkä mä siinä kohtaa tienny oliko se raitistuminen se ratkasu. Mut et jos ajatus selvin päin olostä oli karsee ja pelottava, niin se käyttömaailman pelko ja karseus oli suurempi ja se pimeys siellä oli niin et enää ei vaan pää kestäny eikä kyllä kroppakaan... Ni jos ei ois sit siinä vapautumisen kohtaa ollu joku turva ja tuki niin mä en ois tässä.”

Kolme haastateltavaa kertoi tunteneensa silloisen vankisosaalityöntekijän jo entuudestaan. He kertoivat, että asiakkuuteen oli helppo tulla, koska tunnettiin jo ennestään. Aikaisemmilla vapautumiskerroilla haastateltavat olivat vapautuneet entuudestaan tuntemattoman sosiaalityöntekijän asiakkuuteen ja he kokivat sen hankalaksi, koska siviilissä joutui menemään vieraan työntekijän luokse.

H6: ”Se on eronnu aika paljon että sillon ku Eira (entinen vankisosiaalityöntekijä) kato oli tossa ni oli hyvä se et eira tunsu mut jo vuosien takaa. Et se tiesi musta paljon enempiki asioita ni sen kaa oli helppoo ku se näki heti et minkälaista muutosta tapahtuu ja se osas tukee sit niinku heti. ”

9.2.1 Vankilassa aloitettava työskentely

Kaikki haastateltavat kuvasivat jo vankilassa aloitettavaa vankisosiaalityön asiakkuutta positiiviseksi asiaksi. Haastateltavat kokivat toimivan vuorovaikutuksen rakentuvan asiakkaan ja vankisosiaalityöntekijöiden välillä jo vankilatapaamisella, joka haastatteluiden perusteella helpottaa ja madaltaa kynnystä siviilissä asioimiseen. Kuusi haastateltavaa kymmenestä koki että jos asuntoasiaa ei olisi alettu hoitaa jo tuomion aikana, niin sitä tuskin olisi ainakaan omatoimisesti tullut hoidettua vapautumisen jälkeen.

H5: ”No on se sillai, et mun on ainaki tän vapautumisen ja teijän kaa niin ku paljon helpompi olla ku et menis tonne jonnekki tuntemattomalle sosiaalityöntekijälle. Se ei ota mua niinku samalla tavalla, niiku siihe ei tuu sellast samantyyppistä vuorovaikutusta ku mikä on ollu tässä. Pitäähän sitä tietty omalt osaltaki antaa näyttöä et hoitaa kaikki asiat ja tolei. Ni on se ollu paljo helpompaa nytte. Me niinku jutellaan paljon enemmän ni se niinku vaikuttaa. Ja sil on iso merkitys et se pohja niinku rakennetaan jo siel vankilas. Ei mua aiemmis sossuis oo kiinnostanu mitään avautuu ku ne vaihtu aina ne muijat. Ja nyt ku on yks työntekijä ni ei ilkee jättää niit omii hommiikaa hoitamatta. Ja siihenki kyllästyy et joutuu aina uudelle ihmiselle selittää ne hommat. Sit mä oon ollu aina tosi huono tutustuu uusiin ihmisiin ja juoksee eri virastoissa ni tää on ollu mulle niinku tosi hyvä juttu...”

H8: ” Ni mua se ainaki helpotti se linnassa olo siis ni tähän asunnon saamiseen, tai lähti niinku sieltä käsin hoitaa sitä asiaa jo. Ois ollu varmaan myöhäst lähtee hoitaa sitä siinä vaiheessa ku vapautuu. Ehkä ei ois ollu samanlaiset intressit lähtee hoitaa sitä juttuu, vaan sitä ois jatkanu sitä sohville menemistä. Ja varmaan ois ollu äkkii takasinki linnas...”

9.2.2 Vapautumisen tuki

Haastatteluissa pyrittiin kartoittamaan asioita joihin haastateltavat olivat kokeneet tarvitse-
vansa eniten apua vankilasta vapautuessaan. Päälimmäisinä huolenaiheina haastateltavat
muistelivat vapautumisvaiheessa olleen asunnon saanti sekä heikko taloudellinen tilanne. Kai-
killa haastateltavilla nousi esiin tuki asunnon saamisessa. Toinen asia, joka tuli esille kaikissa
haastatteluissa oli taloudellinen tuki, johon tarvittiin apua, ohjausta ja anottiin erityisesti
harkinnanvaraista toimeentulotukea. Kaksi haastateltavaa mainitsi vankisosaalityöntekijöiltä
saadun henkisen tuen olleen tärkeässä roolissa vapautumisvaiheessa.

H2: ”Taloudelliseen ja sit henkiseen. Se oli se perusta mistä lähetettiin liikkeel-
le. Oli se asunto ja sit ne kaks ihmistä (vankisosaalityöntekijät) johon mä saa-
toin turvata tapahtu mitä tapahtu.”

H7: ”Asunto. Eniten. Ja sit ehkä toi taloudellinen homma.”

Haastateltavilta kysyttiin onko tuen tarve muuttunut tai vaihtunut muotoaan, kun vapautumi-
sesta oli kulunut aikaa. Osalla haastateltavista aikaa vapautumisesta oli kulunut vuosia, kun
osalla vasta muutamia kuukausia.

Yksi haastateltavista kertoi henkisen tuen olevan kaikista tärkeintä johon on saanut tukea.
Haastateltava koki henkisen tuen antamisen antaneen hänelle kannustusta ja tukea itsenäis-
ten päätösten tekemisessä. Myös kolme muuta haastateltavaa mainitsivat haastatteluissa kes-
kustelujen olevan tärkeitä esimerkiksi kotikäyntien yhteydessä.

H4: ”Onhan se niin et joihinkin ideoihin tarvii sen toisen mielipiteen ja sen
kannustuksen, sen jonkun ihmisen joka on oman perheen ulkopuolelta. Sieltä-
hän mä hain sen hyväksynnän kaikkeen alusta lähtien. On se ollu iso juttu kun
mä käytän sitä vieläkin.”

Kolme kymmenestä koki tarvitsevansa apua enemmän päihitteettömyyden tukemisessa kuin
juuri vapauduttuaan. Avun tarjoamisen keinot olivat moninaisia, yleensä keskusteluja ja hoi-
toon ohjaamista. Yksi haastateltava kertoi päihitteettömyyden tukemiseksi tarjottua hoitoa
olevan vaikeaa ottaa vastaan, jolloin hän tukeutui uskoon.

H3: ”No päihiteiden käyttö tietenki, ku on ollu välillä pitkiä hyviä jaksoja ja vä-
lillä huonoja. Kävimme juhannuksena makaamassa kolme päivää Leppävaaran
katkolla. Mut mä kun en oikeen tota maallista apua huoli, se on katottu jo.”

Haastatteluissa selvisi, että puolet haastateltavista koki talouden hallinnan haastavaksi. Muun muassa toimeentulotuen riittäminen koko kuukaudella koettiin haastavaksi.

H8: ”Kyl toi rahan hallinta ja tommonen vielä vähän huolestuttaa mut mä oon yleensä aina kyl tullu toimeen.”

Kaikki haastatellut kokivat saaneensa apua, tukea ja neuvoja asioihin joihin olivat niitä tarvinneet. Kuusi kymmenestä osasi konkreettisesti eritellä asiat joihin apua oli tarvinnut. Päälimmäisenä esille nostettiin asiointiapu ja sosiaaliohjaajan jalkautuva työmalli, jolloin ohjaaja oli lähtenyt tueksi esimerkiksi virastokäynneille.

H10: ”Sit sä (sos.ohjaaja) lähit mun kaa jonottaa Kelaan ku mun ei hermo kestä virastoissa jonottamista... Enkä ois muuten saanu sitä asumistukea hoidettua”

H7: ”Oo saanu tosi hyvää apua. Tietenki. No esimerkiks sä käytit mua niissä asuntoesittelyissä. ”

Kaksi haastateltavista mainitsi haastatteluissa palveluohjauksen. Toisen kohdalla palveluun ohjaus oli toteutettu pitkäjänteisesti ja koko ajan tukien, jonka aikana haastateltava oli saanut kerättyä sisäistä motivaatiota hoitoon lähtemiselle.

H3: ”ku mä tipahdin sinne yksinäisyyteen minkä takia retkahdin silloin ni siihen me lähdettiin ettimään heti ratkasua. Ne ei niinku tyrmänny, ne oli niinku koko ajan olemassa mulle ja se niinku kannatteli mua silloin alussa tosi paljon. Ja sittenhän ne sai muhun istutettua ajatuksen että mä menisin psykoterapiaan ja sittenhän mä myöhemmin keksin sen tavallaan niin kun omana ideana vaikka se olikin niitten idea alun perin.”

9.2.3 Vankityön asiakkaana vs. alueen asiakkaana

Opinnäytetyössä pyrittiin vertailemaan asiakkaiden kokemuksia vankisosaalityön asiakkaana verrattuna normipalveluihin eli alueen sosiaalityöhön. Eroavaisuuksia kysyttäessä seitsemän kymmenestä haastateltavasta nosti vankisosaalityön työntekijöiden tiiviimmän yhteydenpidon asiakkaaseen. Haastateltavat kertoivat, että vankisosaalityöntekijät ovat helpommin tavoitettavissa, koska heillä ei ole puhelinaikoja. Asiakkaat kokivat, että vankisosaalityön puolelta vastauksen kysymyksiin saa nopeammin ja että tapaamisia kasvokkain on useammin kuin alu-

een sosiaalityössä, jonka haastateltavat kokivat edesauttavan asiakkaan kokonaistilanteen hahmottamisessa.

H9: ”Nähää enemmän ja voi lähettää teksiviestin tai soittaa ettei tarvii odotella mitää puheaikoja, se on jo niinku tosi iso etu. Koska monesti tulee joku semmonen asia et et se tulee hetkeks mielee ja sit on sillee et hei pitäskö kysyy. Ja nopeemmin saa jos itellä on jotain asioita mitä pitäis tänne vaikka toimittaa tai informoida tännepäin n isit just ku on soittanu tai laittanu teksiviestin saa vastauksen saman tien eikä oo silleen et voi helvetti tässä nyt mä viikon pähkäilen ja ja päätän toimittaa kaikki kerralla ja unohdan puolet niistä. ”

H7: ”On siinä semmonen aika iso kuilu. Tuntuu et tää on vähän semmonen intensiivisempi. Paremmiin saa tukee ja neuvoo ja apuu.

H6: ”Täällä ollaan enempi kontaktissa ja seurataan tilannetta mikä on hyvä mun mielestä koska muuten sä et sais sitä kokonaiskuva, jos puhut vaan puhelimesta. Et helpompi on hahmottaa se kokonaiskuva ku juttelet ihmisen kanssa. ”

9.2.4 Vuorovaikutus ja tutustuminen

Haastateltavat korostivat vuorovaikutuksen merkitystä vankisosiaalityössä asioimisessa. Kuusi kymmenestä haastateltavasta arvosti sitä, että vankisosiaalityö on keskustelemaa eikä ainoastaan päätösten tekemistä tapaamatta asiakasta. Haastateltavat kokivat, että vankisosiaalityöntekijöihin on helppo tutustua verrattuna alueen sosiaalityöntekijöihin, joka edesauttaa avointa työskentelyä.

H2: ”No mä koen sen jonkin verran mutkattommaks ja sen et sitä on niin kun vähän erityisasemassa vaikkakin puutteinesi mutta kumminkin. Ja että sulla oli se yks työntekijä jolle sä pystyit tarvittaessa soittamaan.”

H5: ”No eroha on ku yöllä ja päivällä. Siis vapautuvaa vankii autetaa iha eri tavalla ku niin sanottuu normisosiaaliasiakasta... On paljo eroo. Ja oon mä huomannu vuosien varrella et hyvin erilailla ne käyttäytyy...”

Yksi haastateltavista kertoi haastatteluissa, ettei hänellä ole enää avun tai tuen tarvetta. Haastateltava haluaa hoitaa asiat itsenäisesti ja oli kokenut, että tukea on tarjottu liikaa.

H5: ”No enhän mä omasta mielestäni tarvi apua nyt yhtään mihinkään. Ku en mä haluu et mult joka päivä joku kysyy oonks mä juonu. Kyl mä sit kerron jos mä oon. Emmä haluu mitään holhoomista. Mä en kestä jos joka paikassa on joku tukihenkilä. Liika on liikaa.”

9.3 Toimeentulo

Opinnäytetyössä selvitettiin mistä vapautuvan vangin toimeentulo vapautumisvaiheessa koostuu. Kahdeksan kymmenestä haastateltavasti kertoi toimeentulon lähteen olevan toimeentulotuki. Yksi haastateltava sai eläkettä heti vapautuessaan ja yksi haastateltava kymmenestä sai työmarkkinatukea, koska oli koevapauden aikana töissä.

Haastatteluissa pyrittiin selvittämään millainen merkitys haastateltaville oli työn teolla ja koulutuksella suhteessa toimeentuloon.

Vanhemmilla vastaajilla (yli 40v) vastaukset olivat hyvin yksiselitteisiä koskien työntekoa. He pohtivat, että miksi tehdä töitä, kun rahat voi hakea toimeentulotukena. Yksi vastaaja oli päättänyt jo kauan aikaa sitten ettei tule koskaan tekemään töitä, koska ei arvosta työntekoa. Kaksi haastateltavaa taas olivat huolissaan siitä, että vaikka töitä tarjottaisiin, niin pitkästyöttömänä työelämästä ollaan jo niin vieraantuneita, ettei työelämässä osattaisi edes toimia. Vanhemmista vastaajista kukaan ei ottanut kantaa koulutukseen ja sen mahdollisuu- teen, koska sillä ei katsottu olevan mitään merkitystä.

H6: ”Mä oon sanonu et mä en tee enää ikinä töitä ja siitä mä pidän kiinni. Mut siis fattasta massit ja noin. Mä en vaan jaksa tehdä töitä.

H3: ” Emmä ees tiä osaisinks mä olla työmaailmas.

Nuorempien haastateltavien (alle 35v) työn ja koulutuksen merkitys korostui täysin eri tavalla. Toimeentulo halutaan saada tulevaisuudessa palkkatyöstä. Työn teon nähtiin myös edistävän mielenterveyttä sekä tukevan uudelleen rakentuvaa identiteettiä vapautumisen jälkeisessä elämässä.

H10: ”Kylhän nykyään olis hyvä olla ainaki se toisen asteen tutkinto just vaikka toi ammattitutkinto. Mut ei se oo kyl välttämätön mun mielestä se koulujuttu jos osaa vaan tehdä niin se on ihan sama ootsä ollu koulussa. Riippuu alasta kyl, koska joillekin aloille ei ees pääse jos sä et oo ollu koulus. Ja sitte no eli siis koulutus on aika tärkeä kans. On työ tärkeä kans. On se. Jos sä oot koko ajan

päiväduunissa se voi tehdä ihan hyvää pääkopalle se on semmone rutiini siinä koko aja. Sitte tietenkin semmonen tasanen tulonlähde. Ei tarvii stressata mistä saa seuraavat rahat. Tai voi olla et joutuu. Ja työ on mielenterveydelle paljon parempi homma kun se et makaa toimeettomana kotona. ”

H2: ” No onhan niillä merkitys sillä lailla että sitä kokee olevansa ihminen, tasavertanen ihminen muitten kanssa. Ja sit siitä tulee se yhteenkuuluvuuden tunne, että kuuluu niin kun yhteiskuntaan. Et antaahan se hirveesti jos pystyy tuntemaan että kuuluu johonkin yhteisöön, kun aikasemmin on ollut ihan rupusakkia. Ja sit siitä tulee semmonen lapsenomanen ylpeydetunne kun on onnistunut jossain, ihan vaikka jossain pienessä asiassa. Vaikka et jos on vieny biopöytäpussin niin tulee semmonen et kättökö minä kierrätän ja menen yhteiskuntaa kohti. Se tuntuu hyvältä.”

Haastatteluissa oli tavoitteena saada kartoitettua millaisia tavoitteita haastateltavat asettavat vapautumisen jälkeiselle elämälle ja mitä he haluaisivat elämässään saavuttaa.

Yhteistä kaikkien haastateltavien vastauksissa oli se, että he halusivat saada oman asunnon ja myös säilyttää sen. Kolmella kymmenestä oli tavoitteena löytää vakituinen työpaikka ja kaksi haastateltavaa aikoo yrittää päästä kouluun. Seitsemän kymmenestä mainitsi haastatteluissa, ettei haluaisi joutua takaisin vankilaan. Kaksi haastateltavaa mainitsi tavoitteikseen kaikki edellä mainitut. Toinen heistä koki, että tavoitteita saattaa olla jopa liian paljon.

H10: ”Oma asunto. Vakituinen työpaikka. Mahdollisesti toisen asteen koulutus. Ajokortit. Pitää se asunto. Päihteettömyys. Rikoksettomuus. Ihan liikaa tavoitteita, välillä tuntuu jo vähän siltä.”

Haastatteluista pyrittiin selvittämään haastateltavien tavoitteiden lisäksi se, kuinka haastateltavat kokevat tavoitteiden saavuttamisen. 7 haastateltavaa koki, että tavoitteet voidaan saavuttaa, jos he sellaisia olivat itselleen asettaneet. Haastatteluissa nousi esille se, että tavoitteiden saavuttaminen on haastateltavien mielestä heistä itsestään kiinni ja se on olennaisin asia ymmärtää, jotta asetetut tavoitteet ovat mahdollisia joskus saavuttaa.

H9: ”No ehkä enimmäkseen musta itestäni. Ja nyt ollaan asian ytimessä!”

9.4 Vankisosiaalityön kehittämisehdotukset

Haastatteluissa pyrittiin selvittämään millaisia kehittämisehdotuksia asiakkailla oli vankisosiaalityöhön. Kuusi kymmenestä haastateltavasta ei osannut sanoa mitään varsinaista kehitettävää, koska heidän kohdallaan kaikki oli mennyt mallikkaasti. Kuitenkin neljä kymmenestä haastateltavasta mainitsi kehittämiskohteeksi työntekijöiden jatkuvan vaihtuvuuden ehkäisemisen. Haastateltavat kokivat etenkin vankisosiaalityöntekijän tiiviin vaihtumisen aina uuteen työntekijään stressaavaksi ja osaltaan jopa ahdistavaksi. Raskaimpana työntekijöiden vaihtuvuuden kokivat ne haastateltavat jotka olivat olleet vankisosiaalityön asiakkuudessa jo pitkään, yli kaksi vuotta. Haastateltavat kertoivat, että on raskasta kertoa asiat aina uudelleen ja uudelleen vaihtuville työntekijöille, varsinkin silloin kun pyritään siirtymään elämässä eteenpäin eikä haluttaisi velloa vanhoissa asioissa, joilla haastateltavat eivät kokeneet olevan enää merkitystä. Haastatteluissa nousi myös esille asiakkaiden huoli siitä, että jos edellisen työntekijän kanssa oli sovittu asioista niin tuliko asiat hoidettua myös uuden työntekijän kanssa kuten oli sovittu.

H6: ”Siinä vähän hämmästy (työntekijät vaihtuneet) ja sitte ku kaikki pitäis aloittaa alusta et mitä on jo tiedossa periaatteessa ni sitä ei aina jaksais alottaa sitä levyä alusta ja kertoo menneisyyttä. Sehän pyörii koko ajan päässä ku sä kerrot ja selität sitä uusille ihmisille. Yrittäis keskittyä nyt vaan tohon eteenpäin menemiseen. Et ois sama työntekijä joka pysyy kontaktissa.”

H2: ”Mä en tiiä mut et jos se tehtäis niin et se sais jatkua ja se ois sellasta se työ et se ois työntekijälle mukava et ne ei sit vaihtuis koko ajan. Ja niin ku et sitä vois tehdä sitä työtä sillei niin kun Eira teki sillai kokemuksen kautta niin kun omana ittenään ilman kauheeta pyrokratiaa ja et voisi te tehdä niitä päätöksiä ettei joka asiaan tartteis kysyä lupaa joltain. Et siinä säilyis sellanen inhimillisuus ja luottamus. Et vois olla semmonen tunne et ihmisen kanssahan tässä ollaan ja jutellaan eikä jonkun pyrokraatin joka joutuu koko ajan keskeyttämään ja kysymään lupaa johonkin jostain.”

10 Opinnäytetyön johtopäätökset

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli selvittää kuinka vantaalaiset vankisosiaalityön asiakkaat ovat asiakkuutensa vankisosiaalityössä kokeneet. Tässä opinnäytetyössä oli tavoitteena pyrkiä selvittämään vastaus tutkimustehtävään tutkimuskysymysten kautta. Tutkimuskysymyksistä on muodostettu opinnäytetyölle samansuuntaiset teemat. Pääasialliset teemat opinnäytetyössä

olivat vankisosaalityö, asuminen, rikoskierteen katkaisu sekä toimeentulo. Näiden teemojen mukaan on kirjoitettu teoreettinen viitekehys sekä opinnäytetyön tulokset. Seuraavassa kappaleessa on reflektoitu aiempaa teoriatietaa haastatteluista saatuihin tuloksiin eli esitellään opinnäytetyön johtopäätökset.

10.1 Asuminen

Riitta Granfelt on tutkinut paljon asunnottomuutta ja yksi hänen tuoreimmista julkaisuistaan on rikosseuraamuslaitoksen julkaisu *Asunto vai rikoksettomuus ensin?* (Asumissosiaalisen työn tuella irti asunnottomuudesta ja rikollisuudesta). Tässä julkaisussa hän kirjoittaa muun muassa siitä, että kohderyhmiä joilla asunnottomuutta ilmenee eniten, ovat nuoret, mielenterveyskuntoutujat, päihdeongelmaiset ja vapautuvat vangit. Ja että muihin ryhmäläisiin verrattuna juuri vapautuvilla vangeilla asumisen vaikeudet ovat suurimmat.

Tässä asiassa haastateltavat olivat Granfeltin kanssa samaa mieltä. Viisi kymmenestä sanoi, että luottohäiriömerkinnät ja/tai luottotiedottomuus vaikeuttaa asunnon saantia ja toiset viisi oli sitä mieltä, että asunnon saantia vaikeuttivat kohtuuttoman pitkät jonot. Lisäksi lähes kaikki haastateltavat nostivat esille vapautuvan vangin taustat ja kolme kymmenestä oli kokenut, ettei entiselle vangille tarjota asuntoja lainkaan.

Tämä ei kuulosta kovinkaan hyvältä, koska kaikki haastateltavat sanoivat, että haluavat oman asunnon ja myös säilyttää sen. He kaikki kymmenen korostivat asunnon merkitystä ja sitä, että se on tärkein asia ja kaiken perusta. Asunto koettiin tärkeäksi, koska sitä pidettiin välttämättömänä työn teon ja rikoskierteen katkaisun kannalta. Asunto ja sen saaminen sekä raha-asiat olivat kaikilla ensimmäisenä mielessä vapautumisen hetkellä ja jokainen tarvitsi asunnon saamiseen ulkopuolista apua sekä rahallista tukea. Kuusi haastateltavista jopa mainitsi, että jos asuntoasiaa ei olisi alettu hoitamaan jo vankilassa olo aikana, he tuskin olisivat sitä itsekään saaneet hoidetuksi. Tämä on harmillista, koska kaikilla oli kuitenkin toiveissa oma asunto ja jollain tasolla yhteiskuntaan integroituminen sekä toive siitä, että vankilaan ei enää koskaan tarvitsisi mennä.

Keskusteltaessa haastateltavien kanssa asunnon säilyttämisestä, kuusi kymmenestä korosti sitä, että eniten siihen voi vaikuttaa ihan itse. Kavereita on pyydettävä vastavuoroisesti kylään ja se voi aiheuttaa ongelmia, mutta päihteiden käyttöä ja metelöintiä suurempana riskinä asunnon menettämisen kannalta pidettiin sitä, että rahat menevät päihteisiin eikä vuokraan ja se aiheuttaa asunnon menetyksen. Näin ollen kahdeksalla kymmenestä päihteiden käyttö ja vuokran maksamatta jättäminen kulkivatkin käsi kädessä.

Niin kuin Granfeltkin on sanonut, niin asunnottomana vapautuvat vangit ovat pääosin moniongelmaisia ja heidän onnistumisensa asumisen suhteen on vahvasti sidoksissa siihen, kuinka he onnistuvat irrottautumaan päihde- ja rikoskierteestä. Myös Suonio ja Kuikka ovat huomioineet tämän asian sosiaalityön tutkimuksen vuosikirjassa Kohtaako sosiaalityö köyhyyden. He mainitsevat että suurin syy asunnottomuuden taustalla on köyhyys ja kohtuu-hintaisten vuokra-asuntojen vähyys. Vaikkakin näin on, ovat asunnottomuudesta selvinneet silti sitä mieltä, että yhteiskunnan palveluita tärkeämpää on kuitenkin oma toimijuus.

10.2 Sosiaalityö

Vuorovaikutuksella on erittäin suuri merkitys erityisesti rikosseuraamus -ja sosiaalialan asiakastyössä ja tässä opinnäytetyössä se tuli hyvin näkyväksi. Sosiaalityön dosentti Riitta Granfelt on sanonut, että työntekijän ja asiakkaan välinen luottamus on erittäin tärkeää toimivassa tukisuhteessa ja että kannustus ja usko vahvistavat kokonaisvaltaisesti vapautuneen vangin hyvinvointia ja luottamusta omiin mahdollisuuksiin irrottautua rikollisuudesta. Tässä opinnäytetyössä tulokset olivat samoilla linjoilla. Haastatelluista vankisosiaalityön asiakkaista kaikki kymmenen koki positiivisena asiana, että suhde vankisosiaalityöntekijään alkoi jo vankeusajana. Haastatteluihin osallistuneet pitivät vuorovaikutusta erittäin tärkeänä, sekä sitä, että työntekijä oli tuttu eikä vaihtunut asiakkuuden aikana.

Kysyttäessä vapautumisesta ilman vankisosiaalityöntekijän tukea verrattuna vapautumiseen tuen kanssa, haastateltavat kuvasivat niiden eroavan merkittävästi. Alueen tai osoitteen mukaiseen sosiaalitoimeen verrattaessa seitsemän kymmenestä haastateltavasta sanoi, että yhteydenpito vankisosiaalityöntekijän kanssa on tiiviimpää puolin ja toisin, muun muassa tuttuuden ja luotettavuuden takia.

Samoilla linjoilla ovat myös skotlantilaiset kriminologian tutkijat. Heistä rikosseuraamusalan asiakastyössä pitäisi enemmän korostaa rikoksentehtäjän hyviä puolia ja osaamista, sekä kykyä luoda ja ylläpitää toivoa. Näin todetaan myös tässä opinnäytetyössä tulosten perusteella. Tulosten perusteella vankisosiaalityöntekijöiltä saatu tuki on antanut voimia ja uskoa omien päätösten tekemiseen niin asiakassuhteen alussa kuin matkan varrellakin. Toki haastateltavat pitivät suuressa arvossa myös taloudellista tukea, mutta vankisosiaalityöntekijän kanssa rakennettu luottamuksellinen asiakassuhde mahdollisti myös heille tärkeitä keskustelut ja henkisen tuen.

Vilen, Leppämäki ja Ekström ovat sanoneet, että työntekijän tehtävä on auttaa asiakasta arjen ongelmien kanssa. Myös Riitta Granfelt mainitsee, että mikäli työntekijä lähtee asiakkaan mukaan esimerkiksi virastokäynneille, voidaan sillä vähentää torjutuksi tulemistä ja leimaa-

mista muiden viranomaisten taholta ja näin ollen välttää mahdollisilta konflikteilta. Tässäkin suhteessa opinnäytetyö komppaa aiempaa. Kuusi kymmenestä haastateltavasta nosti esille asiointiavun ja sosiaaliohjaajan jalkautuvan työmallin, jolloin ohjaaja oli lähtenyt asiakkaan tueksi asioita hoitamaan.

Useissa tutkimuksissa, niin kuin Farrallin ja Calverleynkin vuoden 2006 tutkimuksessa, yhdeksi rikollisuudesta irrottautumisen syyksi mainitaan häpeän tunne. Tämän mainitsivat myös vankisosaalityön haastateltavat sanoessaan, että eivät viitsi jättää omia hommiaan hoitamatta kun on vaan yksi työntekijä. Tämä liittyi suurelta osin myös työntekijän ja asiakkaan väliseen luottamukselliseen suhteeseen ja siihen, että asiakas ei halua tuottaa työntekijälle pettymystä.

10.3 Toimeentulo

Vantaan kaupungin vankisosaalityöntekijöiden mukaan asunnottomaksi vapautuvien vankien toimeentulo muodostuu lähes poikkeuksetta vapautumisen jälkeisinä kuukausina toimeentulotuesta. Toimeentulotuki on Suomessa viimesijainen toimeentulon muoto. Sen myöntäminen ainakin toistaiseksi kuuluu kunnalle ja sitä haetaan kunnan sosiaalitoimistosta. Myös Granfelt on todennut, että yksi rikosseuraamusalan asiakkaiden ongelmista on säännöllisten ansiotulojen puute. Näin kokivat myös meidän haastateltavat, joista kahdeksan kymmenestä kertoi toimeentulotuen olevan heidän tulonlähteensä vapautumisvaiheessa. Etenkin vapautumisen koittaessa toimeentulon tulisi olla varmistettuna jo hyvissä ajoin.

Vankisosaalityön asiakkaista puolet koki talouden hallinnan haastavaksi ja heillä oli vaikeuksia saada toimeentulo riittämään koko kuukaudelle. Myös Granfelt pitää äärimmäisen tärkeänä, että rikosseuraamusalan asiakkaat saavat tukea elämän perusasioiden kuten raha-asioiden hoitoon. On kai sanomattakin selvää että ilman tukea tällä asiakaskunnalla on suuri riski jälleen syrjäytyä ja palata rikolliseen elämäntapaan. Jotta vapautuvan vangin talouden hallinta voitaisiin saada mahdollisimman toimivaksi, tulisi heille etenkin vapautumisvaiheessa tarjota neuvoa ja ohjausta raha-asioiden hoitamiseen.

Haastatteluissa pyrittiin selvittämään, millainen merkitys haastateltaville oli työn teolla ja koulutuksella suhteessa toimeentuloon. Tässä haastateltavat jakaantuivat tässä kahteen ryhmään. Vanhemmilla, yli 40-vuotiailla ei ollut minkäänlaista aikomusta mennä töihin eikä kouluttautua, vaan he halusivat hakea tulonsa sosiaalitoimistosta. Nuoremmilla, alle 35-vuotiailla taas selkeäsi korostui toive työstä tai koulutuksesta ja he halusivat saada tulevaisuudessa toimeentulonsa palkkatyöstä. Nuoret kokivat myös, että työ tai opiskelu edistää mielenterveyttä ja korostaa normaalia identiteettiä. Nuoremmat pitivät tasaista ja varmaa toimeentuloa

yhtenä stressin poistajista sekä tärkeänä tunnetta että kuuluu yhteiskuntaan. Tästä voidaan päätellä, että vankisosiaalityössä olisi panostettava erityisesti nuoriin. Opinnäytetyön tulosten perusteella nuorilla voisi olla motivaatiota kouluttautua ja käydä palkkatyössä saadakseen toimeentulonsa, toisin kuin vanhemmilla vastaajilla. Yksi sosiaalityön ja etenkin vankisosiaalityön tavoitteista on tehdä itsensä tarpeettomaksi. Nuoriin panostamalla ja heitä erityisesti tukemalla, voidaan saavuttaa tämä tarpeettomaksi tekeminen, jos nuorella saadaan työ tai koulutus eikä tämä tarvitse enää sosiaalitoimen palveluja. On myös huomattava, että työ ja koulutus vahvistavat ei rikoksentekijä- identiteettiä, jolloin nuori todennäköisemmin on palaamatta rikolliseen elämäntapaan.

10.4 Vankisosiaalityön kehittämisehdotukset

Maarit Suihkonen on tehnyt asunnottomaksi vapautuvien vantaalaisten vankien kanssa tehtävästä sosiaalityöstä käytäntötutkimusraportin vuonna 2011. Hän haastatteli raporttiaan varten viittä vankisosiaalityön asiakasta. Hänen raportistaan kävi ilmi asiakkaiden tyytyväisyys vankisosiaalityöhön ja hän mainitseekin että ei saanut toteutettua yhtä tavoitteistaan, joka oli saada parannusehdotuksia vankisosiaalityön kehittämiseksi.

Pääosin kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä vankisosiaalityöhön ja he mainitsivat saaneensa apua, tukea ja neuvoja asioihin joihin olivat niitä tarvinneet. Kuitenkin neljä kymmenestä mainitsi kehittämiskohteeksi työntekijöiden jatkuvan vaihtuvuuden ja sanoivat että tutustuminen uuteen työntekijään on stressaavaa ja jopa ahdistavaa. He kokivat että on raskasta kertoa tarinaansa aina uudelle työntekijälle, varsinkin silloin kun haluaisi itse jo unohtaa menneet ja suunnata eteenpäin. Muun muassa Granfelt, Hyväri ja Kainulainen ovat kaikki sivunneet kirjoituksissaan tätä samaa ja ovat meidän ohella yhtä mieltä siitä, että asiakkaan ja työntekijän välisen luotettavan vuorovaikutussuhteen merkitys on tärkeä toimivassa asiakassuhteessa.

Aiempien tutkimusten mukaan ja nyt kun niitä on peilattu tämän opinnäytetyön tuloksiin, voidaan tulla siihen lopputulokseen, että vantaalla tehtävässä vankisosiaalityössä on keskitytty niihin asioihin jotka tuottavat hyviä tuloksia. Asiakkaiden tärkein kehittämisehdotus oli työntekijöiden pysyvyys. Se tarkoittaisi suunnitelmallisempaa työskentelyä puolin ja toisin.

Opinnäytetyössä haluttiin selvittää miten asiakkaiden mielestä vankisosiaalityötä voitaisiin tehdä paremmin eli mitä kehitettävää asiakkaat vankisosiaalityössä näkivät. Mahdollista jatkotutkimusta varten olisi mielenkiintoinen haastatella sellaisia asiakkaita, joiden asiakkuus on jouduttu vankisosiaalityössä syystä tai toisesta päättämään. Syynä asiakkuuden päättämiseksi voivat olla esimerkiksi tukisopimusrikkeet. Uskomme että asiakkailta joiden asiakkuus on jou-

duttu päättämään, nousisi haastatteluissa huomattavasti enemmän etenkin kehittämisehdotuksia. Haasteena on kuitenkin tavoittaa näitä asiakkaita. Toisena Vantaan vankisosaaliteyöhön liittyvänä jatkotutkimusaiheena voitaisiin vankisosaaliteyötä tarkastella viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden näkökulmasta. Olisi mielenkiintoista selvittää, vaikuttaako esimerkiksi vapautuvan vangin vankisosaaliteyden asiakkuus muiden vangin kanssa työtä tekevien työn tekemiseen ja millä lailla. Kolmanneksi mahdolliseksi jatkotutkimusaiheeksi nousi työmme viime metreillä toimeentulon merkitys. Olimme työmme aikana useamman kerran niin yhdessä kuin erikseenkin etsineet Toimeentulo-kappaleeseen tietoa toimeentulon merkityksestä vapautumisvaiheessa sitä kuitenkin löytämättä. Toinen työmme tekijöistä varasi seminaariversion jättämisen jälkeen ajan tiedonhankinnan lehtorilta ja yritti hänen avustuksellaan löytää tietoa aiheesta, mutta tuloksetta.

11 Pohdinta

Tutustuimme ennen opinnäytetyömme aloittamista huolellisesti eri tutkimusmenetelmiin. Päätimme jo opinnäytetyömme alkumetreillä, että tulemme tekemään laadullisen tutkimuksen ja sen tutkimusmenetelmäksi valitsimme puolistrukturoidun teemahaastattelun. Olemme työssämme perustelleet valintaamme, joka osoittautui oikeaksi valinnaksi ja hallitsimme menetelmän hyvin. Lisäksi huolehdimme itsenäisesti opinnäytetyömme suorittamiseen tarvittavista tutkimus- ym. luvista ja että toteuttamamme prosessi oli niiden mukainen.

Saimme opinnäytetyömme aiheen Vantaan kaupungilta. Heidän toiveidensa mukaisesti vankisosaaliteydessä työskentelevän opinnäytetyön tekijän lisäksi työhön osallistui myös toinen tekijä ja opinnäytetyö toteutettiin parityönä. Tätä, triangulaatiota olemme käsitelleet muun muassa kappaleessa tutkimuksen luotettavuus ja laadukkuus. Opinnäytetyömme olemme toteuttaneet tiiviissä yhteistyössä työelämän edustajien kanssa myös heidän mielipiteensä ja toiveensa huomioiden. Yhtenä opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa Vantaalla tehtävästä vankisosaaliteydestä ja sen toimivuudesta myös muihin kaupunkeihin, lähinnä pääkaupunkiseudulle, johon vapautuu paljon vankeja. Tämä tavoitteemme toteutui, koska opinnäytetyöstämme on hyötyä sen tilaajille. Vantaalla tehtävä vankisosaaliteyö tulee käyttämään opinnäytetyön tuloksia omassa kehittämistyössään. He tulevat hyödyntämään tuloksissa ja johtopäätöksissä esiin tulleita faktoja asiakkaiden kokemuksista ohjenuorana uusien asiakkaiden kanssa työskentelyyn. Opinnäytetyömme tuloksia voidaan hyödyntää Vantaan kaupungin lisäksi myös sen ulkopuolella. Opinnäytetyön aihe herätti jo syksyllä 2014 kiinnostusta VAT (vapautuvien asumisentuen verkosto)- verkostossa, johon kuuluu eri kunnista vapautuvien vankien kanssa työskenteleviä viranomaisia ja kolmannen sektorin toimijoita. Opinnäytetyö tullaan lähettämään VAT -verkostolle, jolloin opinnäytetyölle taataan myös valtakunnallinen näkyvyys ja hyödynnettävyys.

Mielestämme opinnäytetyömme on edennyt itsenäisesti, johdonmukaisesti ja suunnitellusti aikataulumme ja tavoitteittemme mukaisesti. Olemme pitäneet ohjaavan opettajamme ajan tasalla työmme edistymisestä. Lisäksi työelämän edustaja on lukenut opinnäytetyömme ja antanut siihen kehittämisohjeita. Työ on raportoitu ulkoasultaan Laurean opinnäytetyö-ohjeiden mukaisesti. Opinnäytetyössä käyttämämme lähteet ovat asianmukaisen laadukkaita ja mahdollisimman tuoreita.

Hankaluudeksi opinnäytetyötä kootessa muodostuivat termit opinnäytetyö, opinnäytetyön tekijä, tutkimus ja tutkija. Opinnäytetyön tekemisen varrella ohjeistus termien käytöstä muuttui. Työhömmme sisältyi laadullisen tutkimuksen tekeminen ja meidän tuli puhua tutkimuksesta ja sen tekemisestä, mutta ohjeistuksen mukaan emme saaneet näitä termejä opinnäytetyössä käyttää. Nyt siis kirjoitusasu on ilmeisesti ohjeiden vastainen ja olemme käyttäneet näitä kaikkia termejä parhaaksi katsomallamme tavalla eikä teksti sen suhteen ole yhdenmukainen. Koko opinnäytetyöprosessin ajan luulimme tekevämme tutkimusta, joten jäimmekin pohtimaan onko opinnäytetyö tutkimus vai ei.

Opinnäytetyössä tuli käyttää myös ulkomaisia lähteitä. Rikollisuudesta irrottautumista eli desistanssia on tutkittu kansainvälisesti laajalti. Valitsimme kappaleeseen viisi useamman ulkomaisen lähteen, jonka valossa avasimme aihetta. Näiden aiempien tutkimustietojen lisäksi opinnäytetyömme tuloksissa selvisi, että asunnon saaminen heti vankilasta vapauduttua edistää huomattavasti desistanssia eli rikollisuudesta irrottautumista. Suomessa desistanssia on tutkittu varsin vähän, joten uskomme että opinnäytetyömme tulokset lisäävät sen arvoa etenkin tutkittaessa ja työskenneltäessä vankilasta vapautumisen, rikollisuudesta irrottautumisen ja asunnottomuuden parissa.

Opinnäytetyömme tutkimusongelmana oli selvittää kuinka vantaalaiset vankisosaaliteyden asiakkaat ovat asiakkuutensa vankisosaaliteydessä kokeneet. Haastattelimme kymmentä vankisosaaliteyden asiakasta. He suhtautuivat työhömmme myönteisesti ja kertoivat kokemuksistaan avoimesti. Tulokset ovat asiakkaiden omakohtaisia kokemuksia, joten siksi ne ovat todellisia ja luotettavia. Tiesimme mitä olemme aineistosta hakemassa ja löysimme etsimämme. Voimmekin siis todeta että pystyimme vastaamaan tutkimusongelmaamme. Kiinnitimme työsamme huomiota sen luotettavuuteen muiltakin osin. Esimerkiksi haastatteluissa olimme yhtä monessa mukana.

Haastatteluihin valitut asiakkaat olivat vankisosaaliteyden asiakkuudessa haastatteluhetkellä. Heitä ei valittu sen perusteella mitä oletettiin heidän vastaavan. Ensisijaiset valintakriteerit kerroimme kappaleessa 7.3. Kaksi haastatteluun pyydettyä asiakasta kieltäytyi ja yksi ei saapunut paikalle. Voikin vain pohtia olisiko juuri näiltä asiakkailta saatu haastatteluissa kriitti-

sempiä vastauksia ja näkökulmaa vankisosaaliteydestä. Asiakkaat joita haastattelimme, antoi kysymyksiimme hyvin samankaltaisia vastauksia. Tästä syystä emme ole lisänneet niitä kaikkia analyysiimme, mutta olemme olleet tarkkoina siinä, että jokaisen haastateltavan ääni tuli opinnäytetyössämme kuuluviin. Voimme todeta että saavutimme saturaation jo viidennen haastattelun kohdalla eli puolivälissä, siksi analyysimme on tiivis.

Ennen opinnäytetyön aloittamista työ, sen määrä ja aineiston kokoaminen kauhistutti meitä. Alkuun päästyämme pidimme opinnäytetyötä varsin mukavana ja mukaansatempaavana prosessina. Aihe oli meidän molempien mielestä mieleinen ja mielenkiintoinen. Työmme tekeminen ei takerrellut missään vaiheessa eikä vastoinkäymisiä tullut. Tavoitteissa pysyminen ja niiden saavuttaminen antoi puhtia työn tekemiseen vaihe vaiheelta. Opimme työtä tehdessä sen, että pari- tai ryhmätyönä tehtävää opinnäytetyötä edesauttaa prosessin tarkka suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus sekä ennen muuta se, että niiden tulee olla työn tekijöillä yhteneväiset. Meillä näin oli ja molempien yhtäläinen sitoutuminen tehtävään työhön takasi laadukkaan, luotettavan ja eri näkökulmia esiin tuovan työn.

Rikosseuraamusasiakkaiden kanssa tehtävästä työstä olemme opinnäytetyötä tehdessä oppineet sen, että jokainen asiakas niin kuin työntekijäkin on oma persoonansa. Ketään ei voi laittaa toisen kanssa samaan muottiin, vaikka tarpeet olisivat samanlaiset. Jokainen asiakas tulisi pystyä kohtaamaan yksilöllisesti ja ennakkoluulottomasti. Rikosseuraamusasiakkaan menneisyys, esimerkiksi rikoshistoria ei saisi vaikuttaa asiakkaan saamaan palveluun tai tukeen, jota asiakas on oikeutettu saamaan vankilasta vapauduttuaan ja tuomionsa suoritettuaan. Asiakkaan itse määrittämiä tavoitteita kunnioittava asiakaslähtöinen työskentely antaa toimivimman pohjan rikosseuraamusasiakkaiden parissa työskentelyyn. Opinnäytetyömme todistaa, että rikosseuraamusasiakkaalle on ensiarvoisen tärkeää yhteiskuntaan integroitumisen kannalta luotettava, hyväksyvä ja matalalla kynnyksellä lähestyttävä tukea antava taho. Taho, jolta tukea saa kun sitä tarvitsee ja joka uskoo muutoksen mahdollisuuteen haastavissakin tilanteissa. Tähän erityiseen tuen tarpeeseen Vantaalla toteutettavalla vankisosaaliteyellä pystytään vastaamaan ja asiakkaat ovat olleet tähän erityissosaaliteyden malliin tyytyväisiä.

Lähteet

Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. (toim.). 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Juva.

Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. (toim.). 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 2. korjattu ja täydennetty painos. Juva.

Ahonen, H-K. 2006. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsingin yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö: Laitoksesta taivaan alle - Kartoitus vapautuvan vangin asumisesta Espoossa. Helsinki. Viitattu 5.5.2014.
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2006/3e7462_helsinkiAhonen2076.pdf

Asunto ensin - irti asunnottomuudesta a. Viitattu 2.5.2014.
http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunnottomuus

Asunto ensin - irti asunnottomuudesta b. Viitattu 17.5.2014.
http://www.asuntoensin.fi/files/1660/Paavo_2012-2015.pdf

Borodkina, O.; Heino, E; Samoylova, V & Törrönen, M. 2013. Empowering social work: research & practice. Palmenia Centre for Continuing Education, University of Helsinki, Kotka unit. Kopijyvä Oy.

Carlsson, C. 2012. Processes of Intermittency in Criminal careers: Notes from a Swedish study on life courses and crime. SAGE pub.

Dufta, O. & Kilpeläinen A. 2009. Diakonia ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, opinnäytetyö: Sovitaan niin kuin tehdään ja tehdään niin kuin on sovittu, Toiminnanohjauskäsikirja pienkoti Aallon laadun varmentajana. Pieksämäki. Viitattu 15.5.2014.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4830/Dufva_Otto_Kilpelainen_Annamari.pdf?sequence=1

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Farrall S. & Calverley A. 2006. Understanding desistance from crime - theoretical directions in resettlement and rehabilitation. UK by Bell & Bain Ltd, Glasgow.

Forss, P. & Vatula-Pimiä, M. 2007. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Helsinki.

Forssén, K., Roivainen, I., Ylinen, S. & Heinonen, J. (toim.) 2012. Kohtaako sosiaalityö köyhyyden? Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2011. Kirjasta Luku 9: Suonio, M. & Kuikka, U. Asunnottomien ja eri toimijoiden kertomuksia ja tulkintoja asunnottomuudesta.

Granfelt, R. 2014. Asunto vai rikoksettomuus ensin? Asumissosiaalisen työn tuella irti asunnottomuudesta ja rikollisuudesta. Kirjasta: Lindeborg, H., Suonio, M. & Lassila, T. (toim.) Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu.

Granfelt, R. 2007. Tuettua polkua vapauteen. Selvitys Kriminaalihuollon tukisäätiön asumispalveluista ammatillisen tuen näkökulmasta. Kriminaalihuollon tukisäätiön raportteja 1/2007. Viitattu 19.11.2014.
<http://www.krits.fi/fin/julkaisut/raportit/>

Granfelt, R. 2003. Vankilasta kotiin vai kadulle? Vangit kertovat asunnottomuudesta. Edita Prima Oy. Helsinki.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna Raamatutrükikoda.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna.

Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.) 2013. Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia Ammattikorkeakoulu. A Tutkimuksia 39. Tampere. Viitattu 19.11.2014.

<http://www.diak.fi/tyoelama/Julkaisut/Sivut/A-tutkimuksia.aspx>

Järvinen, M-K. 2015. Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja: Asiakas-työntekijäsuhte rikosseuraamusalalla. Dialoginen arviointi tiedontuotannon tapana. Tampere. Viitattu 30.1.2015.

<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96536/978-951-44-9683-7.pdf?sequence=1>

Järvinen, M-K. 2007. Asiakas -työntekijäsuhteen dialoginen arviointi kriminaalihuollossa. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2007. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaattitutkimus. Vammala.

Kaakinen, J. 2012. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma 2008 - 2011 loppuraportti. Viitattu 19.5.2014.

http://www.asuntoensin.fi/files/2648/PAAVO_I_loppuraportti_J_Kaakinen_2012.pdf

Kananoja, A. Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2011. Sosiaalityön käsikirja. Tietosanoma Oy. Kolmas, uudistettu painos. Tallinna.

Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.) 2004. Kuntoutus kanssamme. Stakes.

Kela. Kelan ja Vantaan toimeentuloturvan palveluyhteystyökokeilu. Viitattu 5.12.2014.

http://www.kela.fi/-/kelan-ja-vantaan-toimeentuloturvan-palveluyhteystyokokeilu-jatkuu?redirect=http%3A%2F%2Fwww.kela.fi%2Fopintotuki_opiskelijan-toimeentulo-kesalla-ja-opintojenjal-keen%3Fp_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_groupId%3D10180%26_3_keywords%3Dtoimeentulotuki%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_redirect%3D%252Fopintotuki_opiskelijan-toimeentulo-kesalla-ja-opintojen-jalkeen

King S. 2013. Early desistance narratives: A qualitative analysis of probationers' transitions towards desistance. SAGE pub.

Korkeamäki, J. 2014. Vantaan kaupunki. Vankisosaalityön tilastot.

Kuikka, U. & Suonio, M. 2012. Asunnottomien ja eri toimijoiden kertomuksia ja tulkintoja asunnottomuudesta. Teoksessa Forssén, K. & Roivainen, I. & Ylinen, S. & Heinonen, J. (toim.) 2012. Kohtaako sosiaalityö köyhyyden? Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2011.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Toinen, uudistettu painos. Vastapaino. Jyväskylä.

Laki toimeentulotuesta. Finlex. Viitattu 23.11.2014.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>

Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus - Kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Julkaisija: Kehitysvammaliitto ry. Jyväskylä.

Liukko, E. 2006. Kuntouttavaa sosiaalityötä paikantamassa. SOCCA:n ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 9/2006. Viitattu 22.12.2014.

http://www.socca.fi/files/78/Kuntouttavaa_sosiaalityota_paikantamassa.pdf

Mattila, Y. 2014. Toimeentuloturva. Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy.

McNeill F., Farrall S. Lightowler. Maruna S. 2012. How and why people stop offending: discovering desistance. Institute for research and innovation in social services. Scotland.
Pitkääaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman Vantaan toimeenpanosuunnitelma. 2008.

Myhrberg, P. 2012. Vankeuden täytäntöönpano. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Oppikirja 2/2012. Tampere.

Rapp, C.A., Saleebey D. & Sullivan W.P. 2005. The Future of Strengths-Based Social Work. *Advances in Social Work*, Vol.6 No. 1 (Spring 2005)

Viitattu 15.1.2015

<http://journals.iupui.edu/index.php/advancesinsocialwork/article/viewFile/81/69>

Rikosseuraamuslaitos 2014. Sasu Tyniltä saatu epävirallinen tilasto.

Rikosseuraamuslaitos 2013. Viitattu 17.12.2014.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot/vangit.html>

Rikosseuraamuslaitos 2011. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011 -2020. Viitattu 01.02.2015
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2008. Viitattu 2.5.2014.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2008/11/vankienterveystilamuutavaestoaheikompi.html>

Ryynänen, H. 2010. Seinien takana on paljon työtä. Selvitys vankilasta vapautuvien vaikeasti asutettavien tukimahdollisuuksista. Kriminaalihuollon tukisäätiön raportti 1/2010. Vantaa.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 5.5.2014.

<<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. PDF-tiedosto. Viitattu 6.8.2014.

http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö a. Viitattu 5.1.2015

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=9353819&name=DLFE-27918.pdf

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö b. Viitattu 15.5.2014.

http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/sosiaalityo

Suihkonen, M. 2011. Asunnottomina vapautuvien vantaalaisten kanssa tehtävä sosiaalityö. Käytäntö-tutkimusraportti. Helsingin yliopisto, sosiaalitieteiden laitos. Helsinki.

Toimeentulotuki. 2013. Opas toimeentulotukilain soveltajille. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisuja 2013:4. Helsinki.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 12.5.2014.

<http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvän tieteellisen käytännön loukkaukset. Viitattu 8.12.2014.

<http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/htk-loukkaukset>

Vankeuslaki. Finlex. Viitattu 26.1.2015

<http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=vankeuslaki>

Vantaan toimeentulotukiohjeet. 2013. Vantaan sosiaali- ja terveyslautakunta.

Vilen, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveys-alalla. WS Bookwell Oy. Juva.

Vilkka, H. 2009. Tutki ja kehitä. 1. - 3. painos. Jyväskylä.

Vuoti, J. 2012. Vankilasta vapautuvan yhteiskuntaan integroituminen. Vankilasta vapautuvan asema yhteiskunnassa ja palvelujärjestelmässä vankiloiden sosiaalityöntekijöiden kertomana. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Waltzer, K. 2012. Mistä tilanteesta vankilaan tullaan ja mihin sieltä lähdetään. Vapautuvan vangin elämänrakenne hyvinvoinnin selittäjänä. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Licensiaatin tutkimus. Viitattu 26.12.2014.

<http://www.socca.fi/asunnottomuus>

Willberg, E. 2009. Teoreettisen viitekehyksen rakentaminen. Pro seminaari ja kandidaatin opinnäytetyö. Jyväskylä. Viitattu 19.11.2014.

<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/viitekehys>

Y-säätiö. 2015. Viitattu 31.1.2015.

<http://www.ysaatio.fi/tietoa-y-saatiosta/>

Kuvat

Kuva 1: Asiakasryhmäkohtainen sosiaalityö	15
Kuva 2: Asiakas- työntekijäsuhteen ominaispiirteet.....	21
Kuva 3: Laadullisen tutkimuksen eteneminen	29

Taulukot

Taulukko 1: Toimeentulotukilaskelma	12
Taulukko 2: Esimerkki kuntouttavassa työtoiminnassa olevan työmarkkinatukea saavan asiakkaan toimeentulotukilaskelmasta.....	13
Taulukko 3: Vantaan kaupungin vankisosaalityön asiakkaiden sosioekonominen status 2014	14
Taulukko 4: Asunnottomiksi vapautuvat vangit Vantaalla 2007	23
Taulukko 5: Asunnon tarpeessa olevat vangit suhteessa Vantaalle vapautuvien vankien kokonaismäärästä (Rikosseuraamuslaitos).....	23
Taulukko 7: Vantaan vankisosaalityön asiakkuuksien kestot 2014	25
Taulukko 8: Vantaan vankisosaalityön asiakkaiden eri asumismuodot joulukuussa 2014 ..	26

Liitteet

Liite 1: Opinnäytetyösopimus.....	61
Liite 2: Tutkimuslupa.....	64
Liite 3: Suostumus haastatteluun	67
Liite 4: Tutkimuskysymykset teemoittain	68

Liite 1: Opinnäytetyösopimus

 Vantaa Vantaan kaupunki Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala		SOPIMUS OPINNÄYTE- TAI LOPPUTYÖSTÄ	
1. SOPIJASAPUOLET			
Vantaan kaupunki Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala Peltolantie 2 D 01300 Vantaa			
Sopimuksen yhteyshenkilö	Nimi	Liisa Kankkunen	
	Tulosalue/tulosyksikkö	Puhelin	Sähköposti
	Tikkurilan sos. alue		liisa.kankkunen@vantaa.fi
	Nimi	Johtava sosiaalialityöntekijä	
Opiskelija	Tulosalue/tulosyksikkö	Puhelin	Sähköposti
	Jenna Korkeamäki		1101302
	Opiskelijanumero		Koulutusala/pääaine
	Rikosseuraamusalan sosionomi		
	Osoite		
	Sähköposti		jenna.korkeamaki@vantaa.fi
	Nimi	Opiskelijanumero	Koulutusala/pääaine
	Taru Kontiomaa		1201110
Rikosseuraamusalan sosionomi			
Osoite			
Sähköposti		tarutu@hotmail.com	
Oppilaitos	Sopimuksen yhteyshenkilö, joka toimii myös opinnäyte- tai lopputyön ohjaajana		
	Nimi	Puhelin	Sähköposti
	Arja Jannamäki		arja.jannamaki@om.fi
	Oppilaitos/toimipiste		
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus			
2. SOPIMUKSEN TAUSTA JA KOHDE			
Sopimuksen tarkoituksena on sopia Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaan liittyvistä Oppilaitoksen nimi Laurean AMK Opiskelijan nimi Jenna Korkeamäki, Taru Kontiomaa tekemästä opinnäyte- tai lopputyöstä (nimi) "ihan outoo kun te soittelette perään, ei ketään oo ennen kinnostanu" Opinnäyte-/lopputyö valmistuu 16.1.2015 mennessä. Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan päätös tutkimustulvan myöntämisestä päättäjän nimi Jos opinnäyte-/ lopputyölle on myönnetty ulkopuolista rahoitusta: rahoittaja euroa. Opiskelija ei ole tämän sopimuksen perusteella työ-, virka- tai toimekiantosuhteessa kaupunkiin, eikä kaupunki maksa opinnäytetyön tekemisestä korvauksia oppilaitokselle tai opiskelijalle, jos erikseen ei ole muuta sovittu. Tutkimus-/työsuunnitelma ja muut sovitut asiat ovat tämän sopimuksen liitteenä.			
Osoite Peltolantie 2 D 01300 Vantaa		Puhelin vaihe 09-83911 Sähköposti etunimi.sukunimi@vantaa.fi	

Vantaa

Vantaan kaupunki | Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

3. SOPIMUSKAUSI

Sopimus tulee voimaan, kun tutkimuslupa opinnäyte-/lopputyölle on kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan toimesta myönnetty ja sopimus allekirjoitettu. Sopimus päättyy yllä olevan mukaisesti työn valmistuttua. Jos työ ei valmistu määräajassa, tutkimuslupaprosessi on tarvittaessa käynnistettävä uudelleen.

4. SOPIJAPUOLTEN VASTUUT

Kaupunki vastaa siitä, että

- opinnäytetyölle on nimetty kaupungin puolelta yhteyshenkilö.
- se antaa opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot siinä laajuudessa kuin katsoo tarpeelliseksi ja tutkimusluvassa ja/tai TUTKE:n opiskelijalle antamassa oteesta/lausunnossa on määritelty.

Oppilaitos/opiskelija vastaa siitä, että

- opinnäytetyölle on nimetty oppilaitoksen puolelta yhteyshenkilö
- opiskelija saa opinnäyte-/lopputyön suorittamiseksi tarpeellisen ohjauksen, neuvonnan ja tuen,
- tiedottaa opiskelijalle tämän sopimuksen oikeudet ja vastuut,
- ei käytä sopimusta tai Vantaan kaupungin nimeä markkinoinnissa ja julkaisuissa ilman kaupungin kirjallista lupaa,
- tiedottaa kaikista tapahtuvista muutoksista ja poikkeamista kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle mukaan lukien työlle säädystä ulkopuolisesta rahoituksesta,
- oppilaitos vastaa tässä sopimuksessa ja sen liitteissä oppilaitoksen vastuulle määrättyistä velvoitteista ja niistä aiheutuvista kustannuksista,
- opiskelija sitoutuu työskentelemään tavoitteellisesti yhteistyötahon kanssa ja noudattaa työtä tehdessään hyvän tutkimuskäytännön periaatteita ja alan ammatteettisia ohjeita,
- työn tulos/raportti on laadittu niin, ettei se loukkaa kenenkään oikeuksia mukaan lukien liikesalaisuudet,
- opiskelija toimittaa valmiin opinnäytetyön pdf-versiona sähköisesti kaupungin kirjaamoon, kirjaamo@vantaa.fi.

Toimialan/oppi laitoksen yhteyshenkilö

- vastaa sopimuksen toteutumisen seurannasta ja valvonnasta sekä tiedottamisesta oman organisaationsa sisällä ja toiselle sopijapuolelle.
- ilmoittaa yhteyshenkilön mahdollisesta vaihtumisesta viipymättä toisen sopijapuolen yhteyshenkilölle.
- seuraa ja valvoo sopimuksen toteutumista sekä tiedottaa siitä oman organisaationsa sisällä ja toiselle sopijapuolelle.

5. SOPIMUSKAPPALEET

Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) samansisältöistä kappaletta yksi (1) kullekin osapuolelle.

Vantaan kaupunki

Päiväys 8.6.2014	Nimi
Nimen selvitys ja virka-asema LISA KAPKUNEN JOHTAVA SOSIAALI TYÖTTEKIJÄ	
Päiväys	Nimi
Nimen selvitys ja virka-asema	

Opiskelija

Päiväys 30.5.2014	Nimi
Nimen selvitys Jenna Korkeamäki	
Päiväys 30.5.2014	Nimi Taru Kontiomäki
Nimen selvitys Taru Kontiomäki	
Päiväys	Nimi
Nimen selvitys	

Oppilaitos

Päiväys 29.5.2014	Nimi Arija Saunamäki
Nimen selvitys Arija Saunamäki	

Vantaa

Vantaan kaupunki | Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

OPINNÄYTE- TAI LOPPUTYÖ**SOPIMUSEHDOT****1. IMMATERIAALIOIKEUDET**

Pääsääntöisesti tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäyte-/lopputyön tuloksiin kuuluu tekijälle, ellei muuta kaupungin ja opiskelijan välillä ole sovittu.

Kaupunki saa kuitenkin aina käyttöoikeuden opinnäyte-/lopputyön kaikkiin tuloksiin ja oikeuden niiden hyödyntämiseen omassa toiminnassaan siinä laajuudessa ja muodossa kuin se haluaa.

2. SOPIMUKSEN IRTISANOMINEN

Jos jompikumpi sopijaosapuoli haluaa irtisanoa sopimuksen kesken sopimuskauden, on irtisanominen tehtävä kirjallisesti viimeistään kolme (3) kuukautta ennen haluttua päättymisajankohtaa. Irtisanominen ei aiheuta osapuolille maksuseuraamuksia.

3. SOPIMUKSEN SIIRTÄMINEN

Sopimusta ei saa siirtää kolmannelle osapuolelle ilman toiselta osapuolelta etukäteen saatua kirjallista lupaa. Sopijaosapuolet sitoutuvat kirjallisesti tiedottamaan toiselle sopijaosapuolelle hyvissä ajoin mahdollisista toiminnassaan tapahtuvista muutoksista.

4. ERIKESKISYYKSIEN RATKAISEMINEN

Mahdolliset erimielisyydet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti keskinäisin neuvotteluin. Mikäli neuvotteluissa ei päästä sopimukseen jätetään asia Vantaan käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

5. YLIVOIMAINEN ESTE

Ylivoimaisesta esteestä on ilmoitettava toiselle sopimusosapuolelle mahdollisimman pikaisesti sen ilmaannuttua. Ylivoimaisella esteellä tarkoitetaan sellaista sopimusosapuolista riippumatonta ja ennalta arvaamatonta selkkaa, joka on sopimusosapuolten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella ja jonka vaikutuksia sopimusosapuoli ei voi välttää eikä voittaa.

6. SOPIMUKSEN MUUTOKSET

Sopimusosapuolet voivat muuttaa tätä sopimusta vain kirjallisesti, muut muutokset ovat mitättömiä. Muutokset tulevat voimaan, kun molemmat sopimusosapuolet ovat ne asianmukaisesti hyväksyneet ja allekirjoittaneet sopimusosapuolten toimivaltasten edustajien toimesta.

7. SOPIMUKSEN PURKAMINEN

Kumpikin sopijapuoli saa purkaa sopimuksen kokonaan tai osittain, jos toinen sopijapuoli on olennaisesti rikkonut sopimusvelvoitteitaan tai on ilmeistä, että olennainen sopimusrikkomus tulee tapahtumaan. Jos rikkomus on korjattavissa, sopijapuoli voi purkaa sopimuksen vain, jos rikkomus on toistuva tai rikkomukseen syyllistynyt sopijapuoli ei ole korjannut rikkomustaan kohtuullisessa (15 päivää) ajassa siitä, kun toinen sopijapuoli on kirjallisesti huomauttanut rikkomuksesta.

Kummallakin sopijapuolella on oikeus purkaa sopimus, jos sopimuksen täytyminen ylivoimaisen esteen vuoksi tulee mahdottomaksi tai vilvästyy oleellisesti.

Sopimuksen purkamisesta on ilmoitettava toiselle sopijapuolelle kirjallisesti, ja purkamisilmoituksessa on ilmoitettava purkamisen perusteet.

8. SALASSAPITOVELVOLLISUUS JA TIETOSUOJA

Oppilaitos ja opiskelija sitoutuvat noudattamaan lakien määräyksiä ja kaupungin julkisuuteen, salassapitoon liittyviä ohjeita ja määräyksiä. Tämän sopimuksen allekirjoituksella oppilaitos ja opiskelija sitoutuvat olemaan ilmaiseematta mitään toiminnassa saatua salassa pidettäviä tai luottamuksellisia tietoja ulkopuolisille.

Salassapitoa koskevia määräyksiä noudatetaan sopimuskauden päätyttyäkin.

Liite 2: Tutkimuslupa

Vantaa

Sosiaali- ja terveystoimi / Perhepalvelut
Perhepalvelujen johtaja Pesonen Maritta

Viranhaltijapäätös

§ 68/2014

sivu 64 (68)

18.06.2014

VD/5114/13.00.00/2014

Tutkimuslupahakemus/"ihan outoo, kun te soittelette, ei ketään oo ennen kiinnostanu"/Korkeamäki Jenna

Vantaalla Tikkurilan sosiaaliasemalla on aloittanut sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaa työpari joka vastaa asunnottomaksi vapautuvista vantaalaisista vangeista. Tavoitteena on tutkia ja tuottaa tietoa vankilasta vapautuvan asunnottoman kanssa työskentelystä asiakkaan näkökulmasta. Tutkimuskysymyksiä ovat: miten asiakkaat hyötyvät työskentelystä ja kuinka työtä tulisi kehittää? Tutkimusmenetelmä on teemahaastettu (teemat on esitelty tutkimussuunnitelmassa) ja tavoitteena on haastatella mahdollisimman monta asiakasta.

TUTKE katsoo, että tutkimussuunnitelma ja sen liiteasiakirjat noudattava hyvää tutkimustapaa. Tutkija on sitoutunut siihen, ettei käytä saamiaan tietoja tutkittavan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi taikka sellaisten etujen loukkaamiseksi joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus ja tietosuojasäännöksiä, eikä luovuta kerättyjä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin mihin tutkimuslupa on myönnetty. Tutkija on sitoutunut myös eettisiin periaatteisiin. TUTKE pitää tutkimussuunnitelmaa eettisesti hyväksyttävänä.

TUTKE pitää tutkimussuunnitelmaa hyväksyttävänä ja

1. antaa puoltavan lausunnon tutkimusluvan hyväksymisestä tulosaluejohtajalle
2. tutkimuslupaa puoltaa sosiaalityön esimiehen Liisa Kankkunen
3. Vantaan sosiaali- ja terveystoimen/perhepalvelut eivät sitoudu löytämään tiettyä määrää haastateltavia
4. tutkimukseen osallistuminen on asiakkaille vapaaehtoista. Asiakkailta tulee kysyä lupa tutkimukseen osallistumisesta kirjallisesti.

TUTKE edellyttää, että tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti toimitetaan Vantaan kaupungin kirjaamoon kirjaamo@vantaa.fi ja sosiaali- ja terveystoimen käyttöön sähköpostitse pdf-versiona tulosalueen erityisasiantuntijalle (tiina.turkia@vantaa.fi) ja sihteerille (pia.heinonen@vantaa.fi). Tutkimuksen arvioitu valmistuminen on 30.12.2014.

Lisätietoja: Erityisasiantuntija Tiina Turkia 040 5327344

Liitteet:

Tutkimuslupahakemus

Ote tutken lausunnosta

Sopimus opinnäyte- tai lopputyöstä

Päiväys Vantaa 18.06.2014

Allekirjoitus

Nimen selvennys Pesonen Maritta

Virka-asema Perhepalvelujen johtaja

Täytäntöönpano: Sosiaali- ja terveyslautakunta
Jenna Korkeamäki
Liisa Kankkunen
Liisa Örri

Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika: 25.6.2014 klo 8.15 – 16.00

Paikka: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa (Tikkurila)

Vantaa

Sosiaali- ja terveystoimi / Perhepalvelut
Perhepalvelujen johtaja Pesonen Maritta

Viranhaltijapäätös

§ 68/2014

sivu 66 (68)

18.06.2014

VD/5114/13.00.00/2014

Oikaisuvaatimusohjeet

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuu-
teen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus tehdään Vantaan sosiaali- ja terveyslautakunnalle, postiosoite: Vantaan kau-
punkki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa, Tikkurila tai sähköpostitse osoitteella: kirjaa-
mo@vantaa.fi

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen
katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi. Asian-
osaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen
lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen
merkittynä aikana.

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on oikaisuvaatimuksen teki-
jän allekirjoitettava.

Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä
eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettä-
vissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päät-
tymistä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Liite 3: Suostumus haastatteluun

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN

Haastattelu koskee Laurea ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opiskelijoiden Taru Kontiomaan ja Jenna Korkeamäen opinnäytetyötä.

Opinnäytetyön ja tämän siihen liittyvän haastattelun tarkoituksena on tutkia asunnottomiksi vapautuvien vantaalaisten vankien kanssa tehtävää sosiaalityötä asiakkaiden näkökulmasta.

Haastattelut tullaan nauhoittamaan ja nauhat säilyttämään Vantaan sosiaali-toimen lukituissa tiloissa kunnes ne on litteroitu. Litteroinnin jälkeen nauhat tuhotaan asianmukaisella tavalla.

Haastatteluun osallistuja on saanut riittävästi tietoa tutkimuksesta ja hänellä on ollut mahdollisuus esittää siihen liittyviä kysymyksiä. Hänelle on kerrottu, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että hänellä on oikeus kieltäytyä siitä sekä perua suostumuksensa milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Haastateltava ymmärtää että tiedot tullaan käsittelemään luottamuksellisesti eikä häntä voida hänen vastaustensa perusteella tunnistaa.

Vantaalla

Haastateltavan allekirjoitus

Nimen selvennys

Vantaalla

Tutkijan allekirjoitus

Nimen selvennys

Liite 4: Tutkimuskysymykset teemoittain

1. Asuminen

- Miten kuvailisit asunnon merkitystä vapautumisvaiheessa?
- Mitkä ovat mielestäsi suurimmat haasteet asunnon saamisessa ja sen säilyttämisessä?
- Miten olet kokenut tukiasunnossa asumisen (jos asunut tukiasunnossa)?

2. Toimeentulo

- Mistä toimeentulosi koostuu vapautumisvaiheessa ja vapauden ensimmäisinä kuukausina?
- Mistä toivoisit tulevaisuudessa saavan/hankkivan toimeentulosi?
- Mitä sinulle merkitsee työ/koulutus ja niiden mahdollisuus?

3. Sosiaalityö

- Miten vapautumisesi vankisosiaalityön asiakkaaksi on eronnut aiemmasta vankilasta vapautumisestasi?
- Mitkä asiat vapautumisessa jännittivät eniten?
- Miten kehittäisit/parantaisit vankisosiaalityötä?
- Millaiseksi koet asiointin alueen sosiaalitoimessa verrattuna asiointiin vankisosiaalityön työntekijän luona?

4. Tukirakenteet ja verkostot

- Millaisiin asioihin olet tarvinnut tukea vapautumisvaiheessa?
- Millaisiin asioihin tarvitset tukea nyt?
- Oletko saanut tarvitsemaasi tukea ja miten?
- Millaisia tavoitteita sinulla on? Voidaanko ne saavuttaa? Miten?